

ΚΩΝΣΤ. ΜΗΝΑΣ

ΟΙ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΜΟΝΟΛΕΚΤΙΚΩΝ ΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΤΥΠΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΟΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ

Εντύπωση μου προκαλούσε, καιρό τώρα, η ποικιλία των καταλήξεων της οριστικής των μονολεκτικών χρόνων της μεσοπαθητικής φωνής, του ενεστώτα, του παρατατικού, του παθητικού αορίστου. Με την εργασία αυτήν εντούτοις δεν απέβλεψα στο να καταγράψω την κατά τόπους κλίση των χρόνων αυτών — πράγμα άλλωστε που έχει γίνει με τις μελέτες των γλωσσικών ιδιωμάτων της νέας Ελληνικής—, αλλά στο να παρακολουθήσω τη γεωγραφική έκταση της κάθε μιας κατάληξης χωριστά. Αυτός, ο γλωσσογεωγραφικός, ήταν ο αρχικός της σκοπός. Γεννήθηκε κατόπιν και το ενδιαφέρον για την προέλευση και την ιστορία των καταλήξεων εκείνων που είναι νεότερες, το ενδιαφέρον δηλαδή για ολόπλευρη μελέτη του θέματος στα πλαίσια της ιστορικοσυγκριτικής διαλεκτολογίας.

Σε κάθε κατάληξη, ανάλογα με τα δεδομένα, θα διακρίνονται και οι παράγραφοι: η α' θα αναφέρεται στη γεωγραφική έκταση της κατάληξης· η β' στην ιστορία της: την εμφάνισή της σε κείμενα της υστερομεσαιωνικής περιόδου και — λιγότερο — της Τουρκοκρατίας· η γ' στην προέλευση του φωνητικού της σώματος και της μορφής της.

Η έρευνα αφορά τα βαρύτερα ρήματα και στηρίζεται στις δημοσιευμένες μελέτες των νεοελληνικών ιδιωμάτων και, λιγότερο, σε δημοσιευμένα διαλεκτικά κείμενα· δεν στηρίζεται, όπως θα ήταν το ιδανικότερο, σε σημερινό υλικό προερχόμενο από επιτόπιες έρευνες που θα εκάλυπταν όλον τον ελληνόφωνο χώρο. Ας ελπίσουμε πως θα ολοκληρωθεί και θα δημοσιευθεί σύντομα ο γλωσσικός άτλαντας της Ελλάδας, που ετοιμάζεται από το Κέντρο Συντάξεως του Ιστορικού Λεξικού, στον οποίο θα βρουν την πληρέστερη και — μακάρι — την απόλυτη ικανοποίησή τους τα desiderata μας.

Αν όμως ο γλωσσικός άτλαντας της Ελλάδας είναι μόνο λεξιλογικός, τότε ασφαλώς θα πρέπει να υπάρξουν πολλές μελέτες, όπως αυτήν εδώ, που θα παρακολουθούν τις φωνητικές, τις μορφολογικές, τις συντακτικές ισόγλωσσες μέσα στο χώρο της Ελληνικής.

Για να βοηθηθώ στις αναφορές μου, αριθμώ χωριστά τις καταλήξεις των τριών χρόνων και παραπέμπω με τις ενδείξεις, π.χ. εν. 1 (= ενεστώτας, αριθμ. 1), παρ. 2 (= παρατατικός, αριθμός 2), αόρ. 3 (= αόριστος, αριθμ. 3) κ.ο.κ.

Οι βραχυγραφίες που θα χρησιμοποιηθούν είναι οι ακόλουθες: ΒΙ = βόρεια ιδιώματα, ΝΙ = νότια ιδιώματα, ΚΝΕ = κοινή Νεοελληνική. Οι συντομογραφίες των γεωγραφικών ονομάτων και ορισμένων φιλολογικών έργων είναι οι συνηθισμένες και δεν δημιουργούν, νομίζω, προβλήματα.

1. Ενεστώτας

α' ενικό

1. -ομαί: ΚΝ, ΝΙ, Ουλαγάτς, Πόντ. (Οιν. κ.α.).
2. -ουμαί: Κύπρ. (Αμμόχ., Καρπασ., Λάπηθ., Λευκωσ., Μεσαρ., Β. Πάφ., Τηλλυρ.), ΒΑ Ρόδ., Αξός, Χίος (Χώρα), Πόντ., Πελπν., Απουλ. (Μαρτιν.). Passow Χ να σκώνουμαι.

Το ου οφείλεται κατά κύριο λόγο σε αναλογία προς τα συνηρημένα σε -ούμαι¹ και κατά δεύτερο λόγο στο γειτονικό χειλικό μ, που και σε άλλες περιπτώσεις προκάλεσε την τροπή ο)ου· πβ. -ομουν (παρ. 2).

3. -ούμαί: Φάρασα.

Αναλογικά προς τα συνηρημένα σε -ούμαι².

4. -ουμί: Β Ι.

Από την -ουμαι με στένωση του ο και του ε.

5. -'ουμού: Σίλλη, Λιβίσι, π.χ. κουράζουμου³.

Από αφομοίωση των φωνηέντων της -ουμαι⁴ (εν. 2).

6. Στην Τσακονιά, με περίφραση, πχ. γραφούμενερ, -ουμένα, -ούμενε ένι.

β' ενικό

7. -εσαι: ΚΝΕ, ΝΙ, Πόντ., Κάτω Ιταλ.

Στην Κοινή υποδέκεσαι, φάγεσαι, έρῶσαι κ.ά.⁵, Spata 140 (1095) και

1. Παπαχριστοδούλου 71, που όμως προτάσσει την άποψη πως η -ομαι «έγινε αναλογικά με το ενεργητικό», δηλ. την -ούμεν.

2. Ανδριώτης 42.

3. Τριανταφυλλίδης 277.

4. Πάγκαλος 336 σημ. 5.

5. Πβ. Μοϊρίς «ἀκροῶ ἀτιτικῶς, ἀκροῶσαι ἑλληνικῶς», Φρόνιχος «ἀνακτῆ τόνδε, ἀντι τοῦ ἀναλαμβάνεις κεκμηκότα· οἱ δὲ ἀμαθεῖς προσθέσει τῆς -σαι συλλαβῆς ἀνακτῆσαι λέγουσιν», Αντικτικιστής (Bekker, Anecd., 77) «ἀκροῶσαι ἀντι ἀκροῶ», Fr. Blass — A. Debrunner, *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*, Göttingen¹³1970, σ. 55: φάγεσαι, πλέσαι, ὀδυνᾶσαι, φοβεῖσαι κ.ά., Μαυροφύδης 160, Psaltes 209· πβ. και Psaltes 239 (από Πορφυρογένν., De cer., 250, 10). Βλ. και Hatzid., *Einl.* 6, 188 και *MNE* 1. 427.

Trincheria 194 (1149) βούλεσαι, Χρον. Μορ. Η 1685 ευρίσκεσαι, Φαλιέρ. Λόγ. 18 σέβεσαι, Σοφιανός 225, Germano 90.

Δεν προέρχεται από την αρχ. -σαι (-η/-ει) που είχε χαθεί¹, αλλά αναλογικά προς τις άλλες καταλήξεις κυρίως του ενικού, τις -ομαι, -εται² ή, κατά τον Χατζιδάκι και Jannaris³ προς τις κατάληξεις του μεσοπαθητικού παρακειμένου, πχ. λέλυμαι, λέλυσαι, λέλυται, σύμφωνα με τις οποίες, ήδη στην αρχαία Ελληνική, είχαν σχηματισθεί τα *ίστασαι, τίθεσαι, δίδοσαι* κ.τ.τ. Με την κατάληξη αυτήν επιτυγχάνεται ισοσυλλαβία και ισοτονία και στα τρία ενικά πρόσωπα.

8. -ούσαι: Φάρασα.

Κατά την -ούμαι (εν. 3).

9. -ισι: ΒΙ, Σίλλη.

Με στένωση των *e* της -εσαι.

10. -'αι: Περιορισμένη χρήση της στα Σφακιά, πχ. πειράζαι, κάθαι⁴, τη Χίο (Πυργί, Ελύμποι, Καρδάμυλα), πχ. έρκαι, κάαι⁵, Καλαβρ., π.χ. έρκαι⁶.

Απόκρ. Ευαγγ.: δύναι, βούλαι, ευρίσκαί⁷.

Προήλθε με αποβολή του μεσοφωνηεντικού *s*⁸ και συγχώνευση των *e*. Κατά τον Γ. Χατζιδάκι πρόκειται για κατάληξη που πρέπει να χρονολογηθεί πριν από την ελληνιστική περίοδο, οπότε άρχισαν να εμφανίζονται οι κατάληξεις με το *σ*: -εσαι, -εσο.

11. Στην Τσακονιά, με περίφραση, πχ. γραφούμενεο, -ουμένα, -ούμενε έσι.

γ' ενικό

12. -εται: ΚΝΕ, ΝΙ, Πόντ.

13. -ιτι: ΒΙ, Σίλλη.

Με στένωση των *e* της -εται (εν. 12).

14. -ούται: Φάρασα.

Κατά την -ούμαι (εν. 3) και -ούσαι (εν. 8).

1. Δεν είναι πράγματι δυνατόν να είναι αρχαιοπρεπέστερη του Ομήρου η νέα Ελληνική και να χρησιμοποιεί την -εσαι, που σ' εκείνον δεν υπάρχει, πχ. λέγειαι-λέγη: Hatzid., *Eipl.*, 48, 166, 188.

2. Μαυροφρύδης 159, Χατζιδ., *MNE*, 2. 584-5.

3. Hatzid., *Eipl.*, 180, 188 και *MNE* 1. 427, Jannaris § 773.

4. Χατζιδ. *MNE*, 2.584-5.

5. Pernot 294.

6. Αναστ. Καραναστάση, *Ιστορικό λεξικό των ελληνικών ιδιωμάτων της Κάτω Ιταλίας*, τόμ., 2., Αθήνα 1986, λ. έρκομαι (β' πρόσ. έρκε).

7. Χατζιδ., *MNE*, 2. 584.

8. Αποβολή *s* και στην Κύπρο, όχι όμως κατάλ. -αι. Ο Pernot 294 παραλληλίζει τη -αι με την -ουι του β' εν. του ενεργ. παρατατ., π.χ. εκάθουν, εκείτουν της Χίου και διερωτάται αν οι τύποι των δύο αυτών προσώπων συμπίπτουν γεωγραφικά.

15. -ε σ τ α ι: Μερικά μέρη Πελπν., Κύπρ.¹

Κατά τον Πάγκαλο (1.336 σημ. 6) προήλθε με συμφυρμό των καταλήξεων του γ' εν. και του β' πληθ. προσ., πχ. φαίνεται + φαίνεστε, κατά τη γνώμη μου όμως το σ οφείλεται ίσως σε επίδραση του β' εν. προσ.

16. Στην Τσακονιά, με περίφραση, πχ. γραφόμενεο, -ουμένα, -ούμενε ένι.

α' π λ η θ υ ν τ ι κ ό

17. -ό μ ε θ α: αρχ., μεσν., νέα.

Trincheria 116 (1121) φαινόμεθαν ήμεις, Σοφ:ανός 225.

18. -ό μ ε σ α: Ικαρία.

Από την -όμεθα με τροπή του μεσοφωνηεντικού θ σε σ, που ενισχύθηκε ίσως και από την επίδραση της -εστε του β' πληθ.

19. -ό μ ε σ τ α: Καλαβρ.

Προϋποθέτει την -όμεσθα (σθ)στ), που απαντά στον Τριβώλη, Ιστορ. Τα γιαπ. (Legr.) 88: γινόμεσθα. Η -όμεσθα ήδη στην Κοινή².

Τόσον η -όμεσθα όσο, φυσικά, και η -όμεστα προέρχονται από την -όμεθα με την προσθήκη του σ, που οφείλεται ασφαλώς σε αναλογία προς το β' πληθ. -εσθε / -εστε³.

20. -'ο μ έ σ τ α: Απουλ.

Βοσκοπ. (Αλεξ.) 234:

Ο β' τόνος οφείλεται στο νόμο της τρισυλαβίας. Βλ. -όμεστα (εν. 19).

21. -ό μ ε σ τ ε: Χίος (Ν. Χίος, ενμέρει Βολισσ.), ΣαρΕκκλ., Φιλιππούπ.

Σε παργινό έγγραφο του 1745 προσερχόμεστε: Ηπειρωτικά Χρονικά 22 (1980) 101.

-ό μ ε θ ε ν: Ερωτοπαίγν. 341 αποχωριζόμεθεν. Πβ. και Καλλίμ. 119 φοβούμεθεν.

-ό μ ε σ θ ε ν: Γαδ. -λύκ. -αλ. 114 βρισκόμεσθεν, Σπανός (Eideneier) D 877 καθόμεσθεν. Πβ. και Καλλίμ. 1191 είμεσθεν, Turgoogr. 243 δυνάμεσθεν.

-ό μ ε σ τ ε ν: Λέσβ.⁴

Germano 90 γραφόμεσθεν.

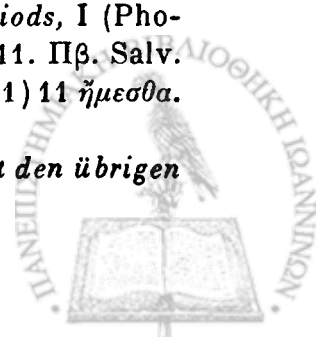
Ανάγεται στην -όμεθα. Το ε της λήγουσας αναλογικά προς τα άλλα πρό-

1. Σίμ. Μενάρδος στην Αθηνά 37 (1925) 79, Πάγκαλος 336 σημ. 6.

2. Kapsomenakis 47 επεξερχόμεσθα, δυνάμεσθα — βλ. και Francis Thomas Gignac, *A Grammar of the Greek Papyri of the Roman and Byzantine Periods*, I (Phonology), Milano 1981, σ. 358, όπου και άλλη βιβλιογραφία—, Rohlf's 111. Πβ. Salv. Cusa, *I diplomi greci ed arabi di Sicilia*, α', Palermo 1868, σ. 380 (του 1221) 11 ήμεσθα.

3. Χατζιδ. MNE, 1.63.

4. Paul Kretschmer, *Der heutige lesbische Dialekt verglichen mit den übrigen nordgriechischen Mundarten*, Wien 1905, σ. 311 κ.ε.

σωπα¹ και ιδιαίτερα προς το β' πληθ.² και ίσως με τη συνδρομή της αφομοίωσης των φωνηέντων. Το σ αναλογικά προς το β' πληθυντικό. Το -ν της -όμεσεν αναλογικά προς τον παρατατικό, που διακρίνεται όμως από τον ενεστώτα, γιατί εκείνος έχει αύξηση. Σε τελευταία ανάλυση και ο παρατατικός οφείλει το -ν στην αναλογία προς τον ενεργητ. αόριστο (και τον παρατατικό).

22. -ο μ έ σ τ ε: σε ΒΙ.

Αθαν. Χριστόπουλος, από τη Βασ. Βιβλιοθ. 11, σ. 113 να χαιρομέσθε πάντοτε | κ' οι δυο να είμεσθ' ένα.

Ο α' τόνος αναλογικά προς τα ενικά πρόσωπα, ο β' εξαιτίας του νόμου της τρισυλλαβίας.

23. -ό μ ι σ τ ι: Λέσβ.

Από την -όμεστε (εν. 21) με στένωση του ε.

24. -'ο μ ι σ τ ε: Ουλαγάτς.

Από την -όμιστι (εν. 23), με τον τόνο κατά τα ενικά πρόσωπα και, ίσως, με επαναφορά του ε.

25. -ο μ έ σ τ α ν ε: Κρήτη.

Κατζούρμπ. Γ 30 να διακονίζομέστανε, Ε 332 γνωρίζομέστανε, Ε 496 βρισκομέστανε.

Από την -όμεστα (εν. 19) με το ν αναλογικά προς τον παρατατικό και με το ε αναλογικά προς τα άλλα πληθυντικά πρόσωπα.

26. -ό μ α σ τ ε: ΚΝΕ, Πελπν., Επτάνησα, Μύκον., Σύμη.

Δημ. Ζήνου, Βατραχομ., δίστιχο 55 να χαιρομάστε, να κρύβομάστε.

Από την -όμασθε / -όμεστα (εν. 19) με αντιμετάθεση των φωνηέντων.

27. -ό μ α σ τ ι ΒΙ, -ό μ α σ τ ι ν Κυδων., Μάδυτ.

Από την -όμαστε (εν. 26) με στένωση του ε και προσθήκη του -ν.

28. -ό μ (μ) α σ τ α: Καλαβρ. (Χωρ. Ροχ.)

Από την -όμεστα (εν. 19) με αφομοίωση των φωνηέντων και δευτερογενή διπλά.

29. -ό μ (μ) α σ τ ο: Καλαβρ. (Ροχ.).

Ίσως με επίδραση του αντίστοιχου προσώπου του μεσοπαθητ. παρατατικού.

30. -ό μ α τ ^ν σ': Ίμβρος.

Ίσως από την -όμαστε (εν. 26).

31. -ό μ (μ) ο σ τ α: Καλαβρ. (Κοντοφ.).

Από την -όμ(μ)αστο (εν. 29) με αντιμετάθεση φωνηέντων.

32. -ο ύ μ ε θ θ α: Κάρπ. (Έλ.), Χάλκη, Κύπρ.

1. Wilhelm Meyer, στην έκδοση της γραμματικής του Simon Portius (Paris 1889), σ. 196.

2. Pernot 292, Παπαχριστοδούλου 71.

Το ου κατά τα συνηρημένα (ή κατά τον παρατατικό)¹. Τα θθ με ανάπτυξη «αλόγου» ερρίνου και αφομοίωσή του με το επόμενο θ.

33. -ο ύ μ ε σ τ α (ν): Κάρπ., Κύπρ. (Τηλλυρ.)

Για το ου βλ. -ούμεθθα (εν. 32). Για τα άλλα βλ. -όμεστα (εν. 19) και -ομέστανε (εν. 25).

34. -ο ύ μ ε τ τ ' ε: Σύμ.

Από την -ούμεθθα (εν. 32) >* -ούμεθθε. Για το ε βλ. -όμεστε (εν. 21). Τα ττ' από ανομοίωση των θθ².

35. -ο ύ μ ε σ τ ε (ν): Κάλυμν., Ικαρ., Χίος.

Germano 90 γραφούμεστανε.

Για το ου βλ. -ούμεθθα (εν. 32), για τα άλλα βλ. -όμεστε (εν. 21)

36. -'ο υ μ έ σ τ ε: Ρόδ., Αξός.

Ο α' τόνος κατά τα ενικά πρόσωπα, ο β' εξαιτίας του νόμου της τρισυλλαβίας.

37. -'ο υ μ έ σ τ ι: Ανασελίτσα, Γέρμας Καστ., Γρεβ., 'Ηπειρ., Μελέν., Σισάν.

Από την -'ουμέστε (εν. 36) με στένωση του -ε.

38. -'ο υ μ έ σ τ ι ν: Πόντ³.

Από -'ουμέστι. Για το ν βλ. -ομέστανε (εν. 25).

39. -'ο υ μ ε σ τ ι ν ε: Πόντ. (Οιν.).

Από την -'ουμεστιν με -ε αναλογικά προς τα άλλα πληθυντικά πρόσωπα.

40. -ο ύ μ ι σ τ ι: Λέσβ.

Από την -ούμεστε (εν. 35) με στένωση των ε.

41. -ο ύ μ α σ τ ε: ΚΝΕ, σε πόλεις του ελληνικού βορρά⁴, -ο ύ μ α σ τ ε: (ν) Κύπρ. (Πάφ.), Φάρασα, Κορσική.

Από την -ούμεστα (εν. 33) με αντιμετάθεση των φωνηέντων.

42. -ο ύ μ α σ τ ι ν: Κύπρ. (Ζώδ., Καρπασ., ορεινή Λεμεσ.).

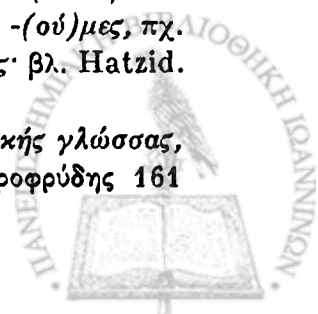
Από την -ούμαστε (εν. 41), ίσως κατά το α' πληθ. του παθητ. αορίστου, πχ. ελούστημιν.

1. Κατά τον Pernot 294 το ου από την -ουνται του γ' πληθ. Ο Μαυροφρύδης 131 τους νεολλ. τύπους λεγούμασθε, ερχούσασθε κ.τ.ό. τους συνδέει με τους έρχομαι κ.τ.ό. της αρχαίας Θεσσαλικής.

2. Βλ. Κωνστ. Μηνά, «Φωνητικά Δωδεκανήσου» *Καλυμνιακά Χρονικά* 4 (1984) 55.

3. Από την -(ού)μεστι(ν) του Πόντου προήλθε στον Πόντο επίσης η -(ού)μες, πχ. κοιμούμες (= -ούμεθα), που επεκτάθηκε και στην ενεργ. φωνή, πχ. έρθαμες· βλ. Hatzid. *Einl.*, 165.

4. Χρίστου Α. Τσολάκη, *Η πολυτυπία στο ρήμα της κοινής νεοελληνικής γλώσσας*, Θεσσαλονίκη 1982, σ. 97. Η -ο(ύ)μαστε ίσως και στη Σμύρνη· βλ. Μαυροφρύδης 161 *έρχο(ύ)μασθεν*.

43. -'ο υ μ α σ τ ι Αιτωλ.

'Οπως και η -ουμαστιν (εν. 42) με τον τόνο αναλογικά προς τα ενικά πρόσωπα.

44. -ο υ μ ά σ τ ι: Σάμ.

'Οπως και η -'ουμαστι (εν. 43) με επικράτηση του τόνου που αναπτύχθηκε εξαιτίας του νόμου της τρισυλλαβίας.

45. -ο ύ μ α σ τ α ν : Κύπρ. (Μεσαρ.).

Βλ. -όμ(μ)αστα (εν. 28). Για το ου βλ. -ούμεθθα (εν. 32), για το -ν βλ. -ομέστανε (εν. 25).

46. -ο ύ μ α σ τ ο ν : Κύπρ. (Λευκωσ., Λάρν., Μαραθάσα).

Βλ. και -όμ(μ)αστο (εν. 29). Ίσως κατά το αντίστοιχο πρόσωπο του παρατατικού, το οποίο όμως έχει αύξηση.

47. -'ο υ μ ι σ τ ι: Σίλλη (πχ. σηκώνουμιστι), 'Ηπειρ., Θράκη, Λαγκαδάς.

Από την -ούμεστε (εν. 35), με τον τόνο κατά τον ενικό αριθμό και με στένωση των ε.

48. -'ο υ μ ' σ τ ι : 'Ηπειρ. (Ζαγ.).

Από την -'ουμιστι (εν. 47) με συγκοπή του ι.

49. -'ο υ μ ο ύ σ τ ι ν : Λιβίσι, πχ. γράφουμούστιν.

Από την -'ουμιστι (εν. 47), με αφομοίωση των φωνηέντων. Για το -ν βλ. -ομέστανε α' πληθ. (εν. 25).

50. Στην Τσακονιά, περιφραστικά, πχ. γραφουμένοι, -ουμένοι, - ουμένα έμε.

β' πληθυντικό

51. -ε σ τ ε : ΚΝΕ.

Germano 90.

Από την αρχ. -εσθε, με ανομοίωση της διάρκειας των σθ, που απαντά ήδη στα αρχαία Λοκρικά, πχ. χρήστω, έλέστω¹.

52. -έ σ τ ε ν (ε) : ίσως στη Σμύρνη².

Από την -'εσθε /-'εστε. Για το -ν(ε) βλ. -'ουμεστιν(ε) (εν. 39).

53. -'ε σ τ ι ν (ε) : Πόντ. (Οιν.).

Από την -εστε με στένωση του ε. Για το -ν και το -ε βλ. -'ουμεστιν(ε) (εν. 39).

54. -ε τ τ ε : Ουλαγάτς, πχ. χωρίζετε.

Από την -εστε με αφομοίωση του σ.

55. -ι σ τ ι : ΒΙ.

Από την -εστε με στένωση των ε.

1. Μαυροφρύδης 161.

2. Μαυροφρύδης 161.

56. -έ σ τ ε : Χίος (ενμέρει Καρδάμ., Μαρμ., Πιτυός).

Ο τόνος αναλογικά προς την κατάλ. -'ομέστε (εν. 22) του α' πληθ.

57. -ό σ ε σ τ ε : ΣαρΕκκλ.

Με συμφυρμό των -όσαστε (εν. 64) και -εστε.

58. -ε σ έ σ τ α : Απουλ., πχ. γραφεσέστα.

Από συμφυρμό των -εστε και *-όσαστα (κατά την -όμ(μ)αστα, εν. 28).

59. -ι σ έ σ τ ι : 'Ηπειρ., Ανασελίτσα, Γέρμας Καστορ., Γρεβενά, Μελέν.

Σισάν.

Από *-εσεστε (-εστε + *-ούσεστε (κατά -'ουμέστι) (εν. 37), με στένωση των ε.

60. -ό σ τ ε : ΣαρΕκκλ., Ν. Χίος, Πελπν.

Από συμφυρμό των -όσαστε (εν. 64) και -εστε¹.

61. -ο σ τ ε : Αμάδες Χίου.

'Όπως και η -όστε (εν. 60) με τον τόνο κατά τον ενικό αριθμό.

62. -ό σ τ ι : Λέοβ., 'Ιμβρ.

Από την -όστε (εν. 60) με στένωση του -ε.

63. -ό σ τ ε ν ε : Ζάκυνθ.

Από την -όστε (εν. 60) με αναλογικό ν και -ε· βλ. -ομέστανε (εν. 25).

64. -ό σ α σ τ ε : Πελπν., Χίος².

Κατά την -όμαστε (εν. 26).

65. -ό σ α σ τ ι ν (και -ό σ τ ι ν και -ί σ τ ι ν) : Κυδων., Λοκρ.

Από την -όσαστε (εν. 64) με αναλογικό -ν.

Για την -όστιν βλ. -όστι (εν. 62), για την -'ιστιν βλ. -ιστι (εν. 55), με αναλογικό -ν.

66. -ο ύ σ α σ τ ε ν : Κύπρ.³

Κατά την -ούμαστε (εν. 41), με αναλογικό -ν.

67. -ο υ σ ά σ τ ι : Σάμ.

Κατά την -ουμάστι (εν. 44).

68. -ο ύ σ τ ε : Φάρασα, Χίος (εν μέρει Χώρα και Καρδάμ.).

Germano 90, πχ. γραφούστε.

Από την -εστε με επίδραση της -ούμαστε (εν. 41).

69. ο ύ σ τ ι Λέοβ.

Από την -ούστε (εν. 68) με στένωση του -ε.

70. -ο υ σ τ ι ν : Πόντ.

'Όπως και η -ούστε (εν. 68), με στένωση του ε, με αναλογικό -ν και τονισμό κατά τον ενικό αριθμό.

1. Κατά τον Ψάλη 76 από την -όσεστε.

2. Pernot 292. Πβ. και το μάλλον κοινό είσαστε (ενεστ.), πχ. πού είσαστε;

3. Beaudoin 84, Dieterich 133.

71. : Στην Τσακονιά, περιφραστικά, πχ. γραφουμένοι, -ουμένοι, -ουμένα έτ'ε.

γ' πληθυντικό

72. -ο ν τ α ι : [-onde]: ΚΝΕ, (Πελπν.), Αστυπάλ., ΝΔ Ρόδ., Ουλαγάτς, Αξός.

73. -ο d α ι : Μάνη.

Από την -ονται με απερρίνωση.

74. -ό ν τ α ι : Χίος.

Ο τονισμός κατά τα -όμαστε (εν. 26), -όσαστε (εν. 64).

75. -ό d α ι : Πελπν.

Όπως η -όνται (εν. 74) με απερρίνωση.

76. -ό d ι (ν) : Λέσβ., Μάδυτ., Κύδων.

Από την * -όδαιν, με αναλογικό -ν. Για τον τονισμό βλ. -όνται (εν. 74).

77. -ο ν τ α ι ς : Κατσαρόνι Καλλιχιανού Εύβοιας.

Από την -ονται με -ς ίσως από *-'ονταισε)* -'ονταισι· πβ. -'όδασ'', (παρ. 216), -όσαντε (παρ. 239).

78. -ο ν τ ο : Καλαβρ. (Χωρ. Ροχ.)

Κατά το αντίστοιχο πρόσωπο του παρατατικού, που έχει όμως αύξηση και διακρίνεται.

79. -ό τ τ α ι : Απουλ. (Στερν.).

Από την -όνται (εν. 74) με αφομοίωση του ν. Πβ. και -'ουτται (εν. 82).

80. -ο υ ν τ α ι : Δωδεκάν. (Χάλκη, ΒΑ Ρόδ., Καστελλόρ., Σύμη, Κως, Τήλ., Νίσυρ., Κάλυμν., Αστυπάλ.), Ικαρ., Χίος.

Cusa 81 (του 1172) άρχουνται, κατέρχουνται, Trinchera 373 (του 1223 περιορίζουνται, Προδρ. ΙΙΙ 400jj φαίνονται, ΙΙΙ 403 έρχουνται, ΙV 270 εμπλέκουνται, Χρον. Μορ. (Καλονάρ.) 633 αρματώνουνται, Ασιίζες Α 29 εντέχουνται, Α 37 γίνονται, Καλλίμ. 169 αρματώνουνται, 1027 προσέρχουνται, Βέλθ. 163 σηκώνουνται, Ιμπέρ. 846 μαζώνουνται, 883 χαίρουνται και ευφραίνονται, Φλώρ. 807 ευθειάνουνται, στολιζονται (sic) ως έπρεπεν αξίως, 818 στέκουνται, συμβουλεύονται..., Διήγ. παιδ. (Wagn.) 787 εγδέρονται, Φυσιολ. (Legr.) 243 κρέμουνται, Γεωργηλά, Θαν., 45 έρχονται κ.ά., Σαγλίκης Ι 99 χαίρουνται, ΙΙ 129 έρχονται κ.ά., Φαλιέρ., Ιστορ., 121 στέκονται κ.ά., Μαχαίρς (Dawkins) 2 βλέπουνται, ευρίσκονται.

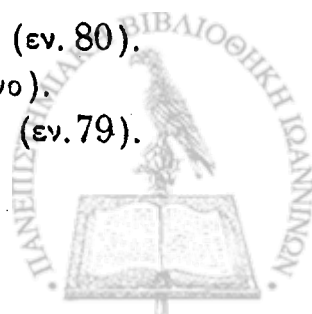
Από την -ονται, με το ου κατά την -ούμεσθα (εν. 32) κ.τ.τ., ή, κατά τον Γ. Χατζιδάκι¹, από την -ουν του γ' πληθ. του ενεργητ. ενεστώτα.

81. -ο υ d α ι : Κρήτη, Πελπν., Κορσική, ΣαρΕκκλ. Βλ. -'ουνται (εν. 80).

82. -ο υ τ τ α ι : Κάρπαθ., Κάσ., Απουλ. (Καστρινιάνο, Μαρτάνο).

Από την -ουνται (εν. 80) με αφομοίωση του ερρίνου· πβ. και -ότται (εν. 79).

1. Χατζιδ., ΜΝΕ, 2. 452.

83. -ο ύ ν τ α ι : Σάμ. (και -ουνδαι), Χίος (Βέσσα), Φάρασα.

Από την -ουνται (εν. 80) με τον τονισμό κατά την -ούστε (εν. 68) / -ούμαστε (εν. 41).

84. -ο υ ν τ ι : ΒΙ, -ο υ ν τ ι (ν) : Λιβίσι, Σίλλη.

Από την -ουνται (εν. 80) με αναλογικό -ν και στένωση του ε.

85. -(ο υ) δ ι : ΝΑ Θράκη, Λήμν.

Από την -ουδαι (εν. 81) με στένωση του -ε.

86. -ο υ ν τ α ν : Πόντ., -'ο υ ν τ α ν (ε) Πόντ. (Οιν.)

'Όπως και το αντίστοιχο πρόσωπο του παρατατικού.

87. -ι δ ι ν : Κυδων.

Από *-εδαιν, με συμφυρμό των -εται (εν. 12) και -ονται (εν. 72) με αναλογικό -ν και με στένωση των ε.

88. -ί δ ι ν : Λέσβ.

'Όπως η -ιδιν (παρ. 87). Ο καταβιβασμός του τόνου προϋποθέτει ίσως -ιδινι <-ιδινε.

89. Στην Τσακονιά, περιφραστικά, πχ. γραφονμένοι, -ουμένοι, -ουμένα είναι.

2. Παρατατικός

α' ενικό

1. -ό μ ο υ ν : ΚΝΕ, ΒΙ. Η κατάληξη επεκτείνεται και σε άλλες περιοχές.

Πρόδρ. III 325ρ ετσιγαριζόμουν, Πουολόγ. (Τσαβαρή) ΑΖ εβαριόμουν.

Από την αρχαία -όμην με «χείλωση» του *i* κοντά στο χειλικό έρρινο *μ*. Ο Γ. Χατζιδάκις προϋποθέτει συνεσταλμένο τύπο ήρχομ'νμε φωνηεντικό *μ*, και κατόπιν ανάπτυξη ου μεταξύ του χειλικού *μ* και του υπερωϊκού *ν*¹.

2. -ο μ ο υ ν : Κύπρ.², Πόντ.³

Πρόδρ. 4.1 κκ ήρχομουν, Trois roèmes grecs du moyen âge 318 επέτομουν, Σοφριανός 225.

Από την -όμην με αναβιβασμό του τόνου κατά το β' και γ' εν. πρόσ. ήδη στη μεταγενέστερη Ελληνική⁴. Στον Πρόδρ. IV 1 κκ ήρχομην. Ο Dieterich⁵

1. Hatzid., *Einl.*, 61, 332 και *MNE* 1.237, 2.293, Ψάλτης 76, Πάγκαλος 338. Πβ. Trinchera 241 (1175) 32 *εγώ ήμον*, που ο Σπ. Ζαμπέλιος, *Ιταλοελληνικά*, Αθήνα 1864 σ. 115 γράφει *ήμον*.

2. Μενάρδος 80. Ο Dieterich 133 αναφέρει -ομουν από την Κάλυμνο, Κω, Αστυπάλαια, αλλά εγώ στην Κάλυμνο άκουσα -ομουν.

3. Χατζιδ., *MNE*, 1.386. Ο Χατζιδ., *MNE*, 1.61 αποδίδει την κατάληξη και στην Κρήτη.

4. Hatzid., *Einl.*, 61 και *MNE* 1.26, 63. Πβ. και Χατζιδ., *MNE*, 2. 468.

5. Dieterich 133.

και ο Pernot¹, αναφέρουν τους τύπους *εχιονίζουμη, εβρέχουμη, εσφιχταγκαλιάζουμη* της Καρπάθου², οι οποίοι όμως, τουλάχιστον σήμερα, δεν λέγονται εκεί. Κατά τον Χατζιδάκι³ ο τονισμός είναι αναλογικός προς το β' και γ' εν. πρόσ. του παρατατικού. Κατά τον Mirambel⁴ είναι αναλογικός προς τον τονισμό του ενεστώτα. Για την προέλευση του ου της λήγουσας ισχύουν όσα αναφέρθηκαν για την -όμουν (παρ. 1) Κατά τον Pernot⁵ όμως, επειδή, καθώς λέει, στον Προδρ. I 68 και στον Germano απαντά ο τύπος *ήσουν* αλλά και ο *ήμην* (του ρ. είμαι), είναι πιθανό το ου να προέρχεται από το αρχαίο ου του β' εν. προσ., πχ. *εγίνουκεγίνεσο*, και κατόπιν το ου αυτό να επεκτάθηκε και στα άλλα πρόσωπα. Βλ. όμως τα Προδρ. IV 1 κχ *ήρχομουν*, III 325ρ *ετσιγαριζόμουν*, IV 227 *ήρχομουν*, IV 129r *γένουμουν*. Κατά τον Μενέλ. Χριστοδούλου⁶ προέρχεται από *-ομον, πχ. *εκάθομον, αναλογικά προς τα εκάθεσο(ν), εκάθετο(ν).

3. -ο μ ο υ : Μάνη - Κορσική.

Από την -ομουν (παρ. 2) με αποσιώπηση του -ν.

4. -ό μ' : Μανταμάδος Λέσβου.

Ίσως από την -όμου με αποσιώπηση του ου.

5. -ό μ ο υ ν α : ΚΝΕ, Πελπν. Η κατάληξη διαδίδεται παράλληλα προς την -όμουν (παρ. 1).

Από την -όμουν (παρ. 1) με την προσθήκη της -α, αναλογικά προς τον ενεργητ. παρατατικό⁷ και τον άριστο⁸. Κατά τη γνώμη μου ο αναλογικός σχηματισμός θα πρέπει να έχει ξεκινήσει από τα μέσα αυτοπαθή ρήματα, που βρίσκονται πλησιέστερα στα (αμετάβατα) ενεργητικά ρήματα.

6. -ό μ' ν α : Ν. Α. Θράκη, Μακεδ.

Από την -όμουνα (παρ. 5) με συγκοπή του άτονου ου.

6. -ό μ' ν α : Ν. Α. Θράκη.

Από την -όμουνα (παρ. 5) με συγκοπή του άτονου ου.

7. -ό μ ο υ ν ε : Κέρκυρα, Χίος⁹.

Με -ε αναλογικό προς το -ε της λήγουσας του ενεργητ. παρατατικού και αορίστου. Κατά τον Α. Jannaris¹⁰ ο λειτουργικός ρόλος τόσο του -ε όσο και

1. Pernot 295.

2. Από του Εμμ. Μανωλακάκη, *Καρπαθιακά*, Αθήνα 1896, όπου και *διαλο(γ)ιζούμη* (σ. 260), *πανδρεύουμη* (σ. 264). Ο Α. Thumb, *Handbuch der neugriechischen Volkssprache*, Strassburg²1910, σ. 149, αναφέρει και τύπο *εδένομη* της Καρπάθου.

3. Hatzid., *Einl.*, 332.

4. André Mirambel, *Etude descriptive du parler maniote méridional*, Paris 1929, σ. 210.

5. Pernot 262.

6. *Κυπριακά Σπουδαί* 34 (1970) 195.

7. Pernot 295.

8. Ψάλτης 76.

9. Pernot 295 σημ. 4.

10. Jannaris § 801 c. Βλ. και Styl. Kapsomenos στη *B. Z.* 46 (1953) 336 § 169.

του -α της -όμουνα (παρ. 5) είναι να προστατεύει το προηγούμενο σύμφωνα και να επιτυγχάνει την ισοσυλλαβία. Αυτό πάντως που πρέπει να παρατηρήσουμε είναι ότι προηγήθηκε η αναλογία προς τον ενεργητ. παρατατικό και τον άριστο, αφού τον προστατευτικό ρίλο θα μπορούσαν να τον αναλάβουν, και άλλα φωνήεντα.

8. -ό μ' ν ε : Λήμν. (και -ούμ'να).

Από την -όμουνε (παρ. 7) με συγκοπή του άτονου ου.

9. -ό μ α ν : Θεσσαλ.

Από την -όμην /-όμουν (παρ. 1) με -αν, χαρακτηριστική των Ηπειρωτικών, αιτωλικών και θεσσαλικών κυρίως ιδιωμάτων, η οποία ξεκινά από την -όταν (παρ. 80).

10. -ό μ α ν ε : Πελοπν., Στρ. Ελλ., βόρειες περιοχές¹, Κύμη-Κάρυστος².

Βλ. -όμαν (παρ. 9) -όμουνε (παρ. 7).

11. -ό μ' d α ν : Λέσβ. (Μυτιλ., Αγιάσ.).

Από την ένωση των -όμουν (παρ. 1) και -(ου)dan (παρ. 97)· πβ. -ουσαν (παρ. 58) του β' προσ. και -(ου)dan (παρ. 97) του γ' προσώπου.

12. -ο υ μ ε : Κρήτη (Δ. Κρήτη, Πρίνα, Καλάμι Βιάννου)³.

Ίσως από την -ουμουνε (παρ. 17) > -ουμ'νε (παρ. 22) > -ουμε, με επίδραση της αντίστοιχης κατάληξης του ενεστώτα. Για το ου της παραλήγουσας βλ. -ουμουν (παρ. 14).

13. -ο υ μ' : Λέσβ. (σε πολλά μέρη), Ίμβρ.

Ίσως από την -ουμου(ν) (παρ. 14).

14. -ο υ μ ο υ ν : Δωδεκάν., Κύπρ., Λιβίοι, Πάρ.-Νάξ., Χίος⁴, Ικαρ., Σφακιά⁵, Βελβεντ., Μελέν., Πόντ⁶.

Προδρ. IV 227 ήρχουμουν, IV 129γ γένουμουν, Φλώρ. 750 εθλίβουμουν, Θυσ. Αβρ. 115 εδύνουμουν, Φαλιέρ., Ιστορ., 15 εβούλουμουν, 11 ρέγουμουν, 754 εχώνουμουν κι εκρύβγουμουν, Σαχλίκης II 211 και χαίρουμουν κι αγάλλουμουν, Κατζούρμπ. Α 144 να βρίσκουμουν, Βοσκοπ. 167 ξενίζουμουν, Στάθ. Α 298 εκαταστένουμουν, Germano 90 εγράφουμουν, Αθαν. Χριστόπουλος, ό.π., 96 ασ γένουμουν, Passow IX να σκώνουμουν.

Από την -όμην. Για τον αναβιβασμό του τόνου βλ. -ομουν (παρ. 2), για το ου της λήγουσας βλ. -όμουν (παρ. 1). Το ου της παραλήγουσας, κατά τη γνώμη μου, προέρχεται από τη «χείλωση» του άτονου ο της -ομην⁷, κατά τον

1. Hatzid., *Einl.*, 61 και *MNE* 1.60.

2. Καρατζάς 270.

3. Πάγκαλος 338

4. Pernot 296, 297.

5. Hatzid., *Einl.*, 30.

6. Χατζιδ., *MNE*, 2.585.

7. Βλ. -ομουν, όπου οι τύποι εσφιχταγκαλιάζουμη(ν), εχιονίζουμη(ν), εβρέχουμη(ν).

Χατζιδάκι¹ προήλθε από αφομοίωση του ο της -ομων (παρ. 2) προς το ου της λήγουσας, κατά τον Jannaris² οφείλεται στην αναλογία προς τα συνηρημένα, για τον Browning η καταγωγή του είναι άγνωστη³.

15. -ο ύ μ ο υ ν : Φάρασα⁴.

Όπως η -ομων (παρ. 14) διατηρώντας τον τόνο της -όμην.

16. -'ο υ μ ο υ ν (α) : Πόντ. (Οιν.).

Από την -ομων (παρ. 14). Για το -α βλ. -όμουνα (παρ. 5).

17. -'ο υ μ ο υ ν ε : Κρήτη.

Από την -ομων (παρ. 14) με -ε αναλογικό· βλ. -όμουνε (παρ. 7).

18. -ο ύ μ' ν α : Σάμ., Λήμν.

Προϋποθέτει την -ούμουνα —πβ. -'ομων(α) (παρ. 16)—, από την οποία προήλθε με συγκοπή του άτονου ου. Η -ούμουνα υπάρχει στου Δημ. Ζήνου, Βατραχ., 326 ερχούμουνα. Για το -α βλ. -όμουνα (παρ. 5).

19. -ο ύ μ' ν α : Λοκρ., Σκόπ., Αίν., ΣαρΕκκλ., Μάδυτ., Κυδων., Κύζικ.

Από την -'ομων(α). Βλ. -όμουνα (παρ. 5) και -ούμ'να (παρ. 18). Ο τρισμός κατά τα ενικά πρόσωπα του ενεστώτα.

20. -'ο υ μ' ν α (ν) : Αιτωλ.

Από την -ομων (παρ. 14) και την -αν, που χαρακτηρίζει τους παρεθοντικούς χρόνους ιδιαίτερα των ιδιωμάτων Ηπείρου, Αιτωλίας, Θεσσαλίας.

21. -ο υ μ α ν : Δ. Θράκ., Λαγκαδ., Γέρμας Καστορ., Φιλιπούπ., Ανασελίτσα, Ήπειρ., Θεσσαλ.

Από την -ομων (παρ. 14) με αντικατάσταση της -ουν από την -αν· βλ. -'ουμ'να(ν) (παρ. 20).

22. -'ο υ μ' ν ε : Μύκ., Πόντ.

Από την -'ομων(α) (παρ. 17) με συγκοπή του ατονου ου.

23. -ο ύ μ' d α ν : Λέσβ. (Μιστεγνά).

Από την ένωση της -ούμων και, ίσως, της -(ου)dan (παρ. 97) (-ονταν).

24. -'ο υ μ' d α ν : Λέσβ. (Μυτιλ., Αγιάσ.).

Βλ. -'ουμ'dανι (παρ. 25). Ο τόνος αναλογικά προς τα ενικά πρόσωπα του ενεστώτα.

25. -'ο υ μ' d α ν ι : Β. Εύβοια.

Από την *-'ουμ'dανε με στένωση του ε, που είχε αναπτυχθεί αναλογικά· βλ. -όμουνε (παρ. 7).

26. -ό τ ο (ν) μ α ι : Αξός, Ουλαγάτς.

Ίσως από συμφυρμό της -ο(ν)το(ν) του γ' πληθ.⁵ και της -μαι.

1. Hatzid., *Einkl.*, 61, 108, 332 και *MNE* 1. 237.

2. Jannaris § 801 c. Βλ. αυτ. και 859b.

3. Browning 118.

4. Ο Μαυροφρύδης 162 γράφει τούς τύπους *εγραφούμωνι*, *εγραφούμουνα*, *εγραφούμουνε*, που λέγονταν, φαίνεται, στη Σμύρνη.

5. Πβ. Πάγκαλος 338. Πβ. και της αρχαίας Ελληνικής τη σύμπτωση του α' εν. και γ' πληθ., πχ. *έλυον*, *έλαβον*.

27. -ο ύ τ ο μ α ι : Καππαδ.

Ίσως από συμφυρμό των -ουτο(ν) (παρ. 87) / -ουτου(ν) (παρ. 89) και -μαι. Βλ. και -οτο(ν)μαι (παρ. 26).

28. -ο ύ d α μ α ι : Νικομήδ.

Ίσως από συμφυρμό των -ουdan (παρ. 97). (<-ουνταν [παρ. 228] <-ο-νταν <-οντο + -αν) και -μαι. Πβ. -οτο(ν)μαι (παρ. 26).

29. -ό σ κ α : Σίλλη, πχ. ε(γ)ινόςκα (= γινόμεουν). Πιθανώς από συμφυρμό των -όσου(ν) (παρ. 36) του β' προσ. του παρατατικού και του α' προσ. του παθητ. αορίστου.

30. -ε μ ο υ ν : Πόντ., πχ. εγένεμμουν¹.

Κατά την -εσου(ν) του β' εν. προσ. (παρ. 47).

31. -ο μ μ ο : Καλαβρ.

Από την -ομην(-όμην με αφομοίωση των φωνηέντων και δευτερογενή διπλά.

32. -α μ ο : Απουλ.

Από την -ομην(-όμην με το α από τον ενεργητ. παρατατικό / αόριστο

33. -ο μ ο : Απουλ. (Κοριολάνο).

Από την -αμο (παρ. 31) με αφομοίωση των φωνηέντων.

34. Στην Τσακονιά, περιφραστικά, πχ. γραφούμενεο, -ούμενεα, -ούμενε έμα.

β' ενικό

35. -'ο υ (ν): Κάρπ. ('Ελ.), Χίος (Καρδάμ.)², Σφακιά, πχ. Κάρπ.,: 'εν εντρέπου, (= δεν ντρεπόσου(ν);), πού κάου(ν) όλητ την ημέρα; (= πού καθόσου(ν) όλη την ημέρα;). Η κατάληξη, τουλάχιστον στην Κάρπαθο, περιήλθε σχεδόν σε αχρηστία και αντικαταστάθηκε από την -ουσου(ν).

Διγεν. I 104 ας εκάθου, Προδρμ. III 74 εκαθέζου, Πουλολ. (Τσαβ.) VE 289 (ε)καθέζου(ν).

Διατήρηση της αρχαίας κατάληξης³, με -ν αναλογικό προς τα άλλα ενικά πρόσωπα.

36. -ο σ ο υ ν : Κάλυμν., Κως, Αστυπάλ.⁴, Μάνη (-ο σ ο υ), Σοφιανός 225.

Αντί -εσο, κατά την -ομμουν (παρ. 2).

37. -ό σ ο υ ν : ΚΝΕ, 'Ηπειρ.⁵

Κατά την -όμμουν (παρ. 1).

1. Hatzid., *Einl.*, 61.

2. Pernot 294.

3. Χατζιδ., *MNE*, 2.585 εκάθου(ν), εκείτου(ν), ελούνου(ν), κατεδέχου(ν).

4. Dieterich 133.

5. Παπαδόπουλος 93, αν και, σήμερα τουλάχιστον χρησιμοποιείται η -ουσαν.

38. -ό σ ο υ ν α : ΚΝΕ, Πελπν.
Κατά την -όμουνα (παρ. 5).
39. -ό σ ο υ ν ε : Χίος¹, Κέρκ.
Από την -όσουν (παρ. 37). Βλ. -όμουνε (παρ. 7).
40. -ο σ ο : Απουλ. (Κοριολάνο).
Από την -εσο με αφομοίωση των φωνηέντων.
41. -ό σ α ν : Θεσσαλ.
Από την -όσουν (παρ. 37) και την -αν. Βλ. -όμαν (παρ. 9).
42. -ό σ α ν ε : Πελπν., Στερ. Ελλ., βόρειες περιοχές².
Από την -όσαν (αρ. 41) με αναλογικό -ε· βλ. -όμουνε (παρ. 7).
43. -ό σ' ν α : Σκόπελ., ΝΑ Θράκη.
Από την -όσουνα (παρ. 38) της ΚΝΕ —παράλληλα προς την -όσουν (παρ. 37)— με συγκοπή του ου. Για το -α βλ. -όμουνα (αρ. 5).
44. -ό σ τ α ν : Λέσβ. (Μυτιλ., Αγιάσ.)
Από την -όσουν(α) (παρ. 37) με επίδραση ίσως της -ου(ν)ταν του γ' εν. προσ. (παρ. 96). Πβ. -όμ' dan (παρ. 11), -ούμ' dan (παρ. 23).
45. -ε σ ο (ν) : Κύπρ., Καλαβρ.
Κατά την -εσαι του β' εν. του ενεστώτα³. Στη μεταγενέστερη Ελληνική, πχ. ἤρχεσο (Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1.63). Το -ν, αναλογικό, όπως και στην -ετο(ν) (παρ. 68).
46. -ό σ τ ι : Λέσβ. (Πλομ., Ερεσσ., Τελώνια).
Από την ένωση της -όσουν (παρ. 37) και, ίσως, της -ται, με στένωση του ε.
47. -ε σ ο υ ν : Κύπρ.⁴, Πόντ.⁵
Πουλλολ. (Τσαβ.) Τ 289 εκαθέσουν, Α 292 εγίνεσουν, Σκλάβος 192 ευρίσκεσουν.
Από την -εσο, με το ου κατά το -ομουν (παρ. 2).
48. -ε σ ο υ : Κορσική.
Από την -εσο (παρ. 45) με το ου κατά την -ομουν (παρ. 2).
49. -ε σ' ν ε : Λήμν.
Από την * -εσουνε (⟨-εσουν (παρ. 47) + -ε αναλογικό), με συγκοπή του άτονου ου. Πβ. -όσουνε (παρ. 39).
50. -έ σ α ν ε : Κύμη - Κάρυστος⁶.
Από την -εσο / -εσουν (παρ. 47) και -αν των παρελθοντικών χρόνων.

1. Pernot 295 σημ. 4.

2. Χατζιδ., ΜΝΕ, 2.468.

3. Χατζιδ., Einl., 1.60.

4. Μενάρδος 79.

5. Hatzid., Einl. 30 και ΜΝΕ 1. 386. Βλ. και κατάλ. -ουσουν.

6. Καρατζάς 270.

51. -ο υ σ α ν : Β Ι.

Από την -ουσουν (παρ. 52) και το -αν των παρελθοντικών χρόνων στο ΒΙ.

52. -ο υ σ ο υ ν : Κύπρ., Δωδεκάν., Λιβίσι, Πάρ. - Νάξ, Ικαρία, Χίος (Μάρμαρο, Καρδάμι., Ελύμπ.¹, Λιθί κ.α.), Κρήτη², Ήπειρ. (Βίτσα, Πάπιγκο), Βελβεντ., Λέσβ. (Μανταμ.), Πόντ. (όπου και -ουσ'νε, παρ. 56.

Ιμπέρ. 148 επιβουλεύουσου, Κατζούρμπ. Α 72 εδύνουσου, Ερωτοπ. 80 εγίνουσου.

Κατά την -ουμουν (παρ. 14), με διατήρηση του τόνου από την -εσο.

53. -ο ύ σ ο υ ν : Φάρασα.

Πουλολόγ. L 2,89 καθούσουν, Germano 79 εγινούσουν.

Κατά την -ούμουν (παρ. 15).

54. -'ο υ σ' : Λέσβ. (Σκαμν., Αγ. Παρασκ., Πέτρα), Ίμβρ.

Από την -ουσου (< -ουσουν (παρ. 52)).

55. -'ο υ σ ο υ ν ε : Κρήτη, πχ. εγράφουσουνε, Μύκον., Πόντ. (Οιν.).

Στάθ. (L. Martini) Α 242 ρέγουσουνε.

Από την -ουσουν (παρ. 52) και αναλογικό -ε.

56. -'ο υ σ' ν ε : Πόντ. Στη Λήμνο -ο υ σ' ν ι.

Από την -'ουσουνε (παρ. 55) με συγκοπή του ου.

57. -'ο υ σ' ν α : Λοκρ., Αιτωλ., Λέσβ. (Μιστεγνά), Σάμ. Αίν., Σαρ. Εκκλ., Μάδυτ., Κύζικ., Κυδων.

Από την * -ουσουνα³ (< -ουσουν, παρ. 52, και -α του ενεργητ. παρατατικού / αορίστου) και συγκοπή του άτονου ου.

58. -ο υ σ τ α ν : Λέσβ. (Μυτιλ., Αγιάσ.).

Από την -οστι του β' πληθ. — βλ. -όστι (παρ. 181) — και -αν των ιστορικών χρόνων.

59. -'ο τ ο σ α ι : Ουλαγάτς, πχ. χωρίζοτοσαι.

Από την -οτον (παρ. 75) και την -ε( )σαι.

60. -ό τ ο ν σ α ι : Αξός

Από την -ότον (παρ. 76) και τη -σαι.

61. -ο ύ τ ο σ α ι : Καππαδ., πχ. ερχούτοσαι.

Από την -ούτον(ε) (παρ. 88) / -ουτούν (παρ. 89) και τη -σαι.

62. -ο ύ δ α σ τ α ι : Νικομήδεια, πχ. ερχούδασται.

Από την * -ούδασται (< -ουδα(ν), παρ. 97, + -σαι) και την -ται.

63. -α σ ο : Απουλ., πχ. εγράφασο.

Από την -εσο με το α της παραλήγουσας ίσως από το -α του ενεργητ. παρατατικού / αορίστου ή τον παρατατικό των σε -αμαι ρημάτων.

1. Εκεί και η -όσουν.

2. Hatzid., *Einl.*, 59. Ο Χατζιδ., *MNE* 1, 61 αποδίδει στην Κρήτη και την κατάλ. -οσουν.

3. Την γράφει ο Μαυροφρύδης 162.

64. -'ι σ' : Σίλλη.

Ίσως από την -εσου(ν) (παρ. 47) με στένωση του ε και αποκοπή του ου.

65. -'ι σ' ν α (ν) : Αιτωλ.

Από την *-έσουναν <-εσουν (παρ. 47) +-αν των ιστορικών χρόνων, στένωση του ε, συγκοπή του ου.

66. -ί σ τ α ν ι : Β. Εύβοια.

Από την -έσανε του β' εν. προσ. (παρ. 50) με επίδραση της -έτανε του γ' εν. προσ. (παρ. 73).

67. Στην Τσακονιά, με περίφραση, πχ. γραφούμενεο, -ούμενα, -ούμενε έσα.

γ' ε ν ι κ ό

68. -ε τ ο (ν) : Δωδεκάν., Χίος (Καλιμασιά, Νένητα), Ικαρ., Κύπρ.

Δ:γεν. ΖΙ 269 ελέγετον, Χρον. Μορ. Η 2439 εβιάζετον, Βέλθ. 12 έθλίβετον, Φλώρ. 72 εκαθεζέτον, Φαλιέρ. Ιστορ. 351 εστέκετον, Σαχλίκης ΙΙ 20 ορέγετον, Μαχαιράς 55 εγίνετον, Σκλάβος 206 ακούγετον, Σοφιανός 225, Germano 90.

Από την αρχαία -ετο, με το -ν αναλογικά προς το γ' εν' των ιστορικών χρόνων της ενεργητικής φωνής και, επιπλέον, προς το -ν των -όμου (και -όσου). Το αναλογικό -ν απαντά ήδη στον τύπο ήτον των πρώτων μεταχριστιανικών χρόνων και τον τύπο έγένετον του 5. μ.Χ. αιώνα¹.

69. -ε τ ο ν ε ν : Κως (Ασφενδιού).

Από -ετον (παρ. 68) + -ε + -ν αναλογικά.

70. -ε d ο (ν ε) : Κρήτη (Καλάμι Βιάννου)².

Από -έτονεν με ανάπτυξη. «αλόγου» ερρίνου, αναλογικά προς την κατάληξη του γ' πληθ. προσώπου.

71. -ε τ ο υ ν : Κύπρ.³, Τήν.⁴, Πόντ.⁵

Από την -ετον (παρ. 68) με το ου αναλογικά προς την -ουμου (παρ. 14) και την -ουσου⁶. Για την Τήνο μπορεί να συνέδραμε και ο βόρειος φωνηεντισμός.

72. -ε τ ο υ : Κορσική.

Από την -ετο με το ου κατά την -ομου (παρ. 3) και την -εσου (παρ. 48).

1. Χατζιδ., MNE, 2.469, Psaltes 240 ήτον (Πορφυρογ.)

2. Χατζιδ. MNE, 1.63 ήρχετον(ε), εποτίζετον(ε). Βλ. και Πάγκαλος 338.

3. Μενάρδος 79.

4. Dieterich 133.

5. D. E. Oikonomides, *Die Lautlehre des Pontischen*, Leipzig 1908, σ. 27.

6. Όχι από την -τυ, πχ. γένοιτυ, της αρχαίας Κυπριακής, όπως υποθέτει ο Hatzid., Einl., 104 και ο Albert Thumb, *Die griechische Sprache im Zeitalter des Hellenismus*, Strassburg 1901, σ. 85, θεωρεί όμως αμφίβολη η Χατζιδ., MNE, 2.272, επειδή η ίδια κατάληξη απαντά και στον Πόντο.

73. -έ τ α ν ε : Κύμη - Κάρυστος¹.
Από * -εταν (-ετο + -όταν (παρ. 80) και αναλογικό -ε.
74. -ο τ ο : Απουλ. (Κοριλιάνο).
Από την -ετο με αφομοίωση των φωνηέντων. Πβ. και -οσο (παρ. 40) του β' εν. προσώπου.
75. -ο τ ο ν : Ουλαγάτς, πχ. χωρίζοτον.
Χρον. Μορ. Ρ 43 εγίνοτον.
Από την -ετον με αφομοίωση των φωνηέντων.
76. -ό τ ο ν : Αξός.
'Όπως η -οτον (παρ. 75) με τον τόνο κατά τα -όμουν (παρ. 1), -όσουν (παρ. 37).
77. ό τ ο υ ν : Ζάκυνθ., 'Ηπειρ.
Πβ. ερχότουνε από έγγραφο της Πάργας του 1780: Ηπειρωτικά Χρονικά 22 (1980) 121.
Από την -όταν (παρ. 80) κατά τις -όμουν (παρ. 1), -όσουν (παρ. 37).
78. -ο τ ο υ : Μάνη (όπου και -ετου και, συνήθως, -οτα).
Από την -ετο, αναλογικά προς τις -ομου (παρ. 3), -οσου (παρ. 36).
79. -ό ν d ο υ ν : 'Ηπειρ.
Από την -ότουν (παρ. 77) με ανάπτυξη ν κατά την * -όνταν — πβ. -ονταν (παρ. 209) και -οδαν (παρ. 209) — του γ' πληθ.
80. -ό τ α ν : ΚΝΕ.
Από την -ετο με ό κατά τις -όμουν (παρ. 1) -όσουν (παρ. 37) και -αν των ιστορικών χρόνων².
81. ό τ α ν ε : Αίγινα³, Πελπν.
Από την -όταν (παρ. 80) και αναλογικό -ε.
82. -ό ν τ α ν ε : Κέρκ., -ό d α ν ε : Κυκλ.
Από την -ότανε με ανάπτυξη ερρίνου κατά την -ονταν (παρ. 209).
83. -'ο τ α : Μάνη.
Από την -ετο με το ο κατά τις -ομουν (παρ. 3) -οσουν (παρ. 36) και με το -α(ν) των ιστορικών χρόνων.
84. -ο ν τ α ν : σε πόλεις της βόρειας Ελλάδας.
'Ιδια με την -ονταν (παρ. 209) του γ' πληθ. προσώπου.
85. -ο d α ν : Θεσσαλ., Λήμν.
'Ιδια με την -ονταν (παρ. 209) του γ' πληθ., με απερρίνωση.
86. -ό d α ν ι : ΝΑ Θράκη, Σάμ.
'Όπως η -όδανε (παρ. 82) 82) με απερρίνωση και στένωση του ε.

1. Καρατζάς 270.

2. Βλ. και Pernot 295.

3. Τριανταφυλλίδης 242.

87. -ο υ τ ο (ν) : Ρόδ. (πόλη), Χίος (Πυργί, Ελύμποι), Πόντ.¹
 Από την -ουτο(ν) (παρ. 75) με το ου, ίσως κατά τις -ουμουν (παρ. 14),
 -ουσουν (παρ. 52).
88. -ο ύ τ ο ν ε : Καππαδ., πχ. ερχούτονε.
 Από την -ουτο(ν) (παρ. 87) με αναλογικό -ε και τονισμό κατά τις -ούμουν
 (παρ. 15), -ούσουν (παρ. 53).
89. -ο υ τ ο υ ν : Φάρασα, Πόντ.²
 Από την -ουτο(ν) (παρ. 87) κατά τις -ουμουν (παρ. 14), -ουσουν (παρ.
 52)³.
90. -ο υ d ο υ ν : Λέσβ. (Μανταμ.)
 Από την -ουτο(ν) (παρ. 87) με ανάπτυξη ερρίνου κατά το γ' πληθ. και, έ-
 πειτα, απερρίνωση.
91. -ο υ ν τ ο .
 Germano 90, πχ. εγράφουντο.
 Κατά την -οντο του γ' πληθ., με το ου κατά τις -ουμουν (παρ. 14),
 -ουσουν (παρ. 52).
92. -ο υ ν τ ο ν : ΒΑ Ρόδ.⁴, Πόντ.
 Από την -ουντο (παρ. 91), με αναλογικό -ν.
93. -ο ύ τ ο υ ν τ ε : Πόντ. (Οιν.)
 Έτσι τη γράφει ο Δ. Οικονομίδης⁵, ενώ είναι ίσως ορθότερο να γράφεται
 -ούτουνται, από την -ουτουν (παρ. 89) και -ται του γ' εν. του ενεστώτα.
94. -ο υ d ο υ : Λέσβ. (Ερεσ., Τελώνια).
 Βλ. -ουδουν (παρ. 90). Με αποσιώπηση του -ν.
95. -ο υ d' : Λέσβ. (Πλομ.)
 Από την -ουδου (παρ. 94) με συγκοπή του ου.
96. -ο υ ν τ α ν : Ρόδ., Θεσσαλ., Μακεδ., Ήπειρ., Αθαν. Χριστόπουλος,
 ό.π., 112 σηκώνουνταν.
 Στη Ρόδο κατά τις -ουμουν (παρ. 14), -ουσουν (παρ. 52), στα ΒΙ από
 την -ονταν (παρ. 84) με στένωση του ο⁶.
97. -(ο υ) d α ν : Θράκη, Λήμν., Λέσβ., Ίμβρ. (πχ. δέρ' da)
 Βλ. -ουνταν (παρ. 96).
98. -ο ύ d α ν ε : Μύκον.⁷, Νικομήδ.

1. Hatzid., *Einl.*, 30 και *MNE* 1. 386.

2. Χατζιδ., *MNE* 1.237.

3. Βλ. και Χατζιδ., *MNE* 1.237.

4. Παπαχριστοδούλου 11.

5. Δ. Η. Οικονομίδου, *Γραμματική της ελληνικής διαλέκτου του Πόντου*, Αθήνα 1958,
 σ. 309.

6. Και κατά τον Pernot 295 από το -ουνταν < -ονταν του γ' πληθ.

7. Dieterich 133.

Από -ουνταν (παρ. 96) / -ουδαν (παρ. 97) με αναλογικό -ε και τον τόνο αναλογικά προς τα -ούμουν (παρ. 15), -ούσουν.

99. -ο ύ δ α ν α : Κύζικ.

Από την -ουνταν (παρ. 96) / -ουδαν (παρ. 97), αναλογικό -α — βλ. -όμουνα (παρ. 5) — και τόνο κατά τα -ούμουν (παρ. 15) και -ούσουν.

100. -'ο υ δ ο ν ε : Κρήτη, πχ. εγράφουδονε.

Από την -ετο με επίδραση της -ουδανε (παρ. 232) του γ' πληθ. και τόνο κατά τα ενικά πρόσωπα.

101. -'ο υ ν τ α ν ι : Αιτωλ.

Από την -ουντανε βλ. -ούδανε (παρ. 98) — με στένωση του -ε και τόνο κατά τα ενικά πρόσωπα.

102. -ο ύ τ α ν : Ρόδ.

Από την -όταν (παρ. 80) με το ου κατά τις -ούμουν (παρ. 15), -ούσουν.

103. -ο υ σ ο ν : Πόντ.

Αντί -ου(ν)τον με το σ κατά την -ουσουν (παρ. 52).

104. -ι δ ο υ : Λέσβ. (Αγ. Παρασχ.).

'Ιως από * -εντο (-ετο με ανάπτυξη ν, απερρίνωση, στένωση του ε και του ο.

105. -ι : Σίλλη.

'Ισως από την -ις (-εσου (παρ. 47) του β' προσ. με αποσιώπηση του -ς, χαρακτηριστικού του β' προσ., κατά το παράδειγμα παίζεις - παίζει.

106. -ι τ α ν : Λοκρ., Αιτωλ., Παραμυθ.

Από την -ετο και την -αν των ιστορικών χρόνων και στένωση του ε.

107. -ι δ α ν : Κυδων., Λέσβ. (Πέτρα).

Από την προηγούμενη -ιταν με ανάπτυξη ερρίνου και κατόπιν απερρίνωση.

108. -'ι τ α ν ι : Β. Εύβοια.

Από την *-ιτανε — βλ. -ιταν (παρ. 106) — με στένωση του ε.

109. -α τ ο : Απουλ., πχ. εγράφατο.

Από την -ετο. Για το α βλ. -αμο του α' προσ. (παρ. 32) και -ασο (παρ. 63) του β' προσώπου.

110. Στην Τσακονιά, με περίφραση, πχ. γραφούμενερ, -ουμένα, -ούμενε έκι.

α' π λ η θ υ ν τ ι κ ό

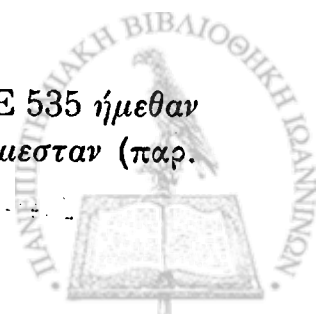
111. -ό μ ε θ α : αρχ., μεσν., νέα.

Σοφ:ανός 225.

112. -ό μ ε θ α ν.

Trincherà 116 (1121) φαινόμεθαν. Πβ. Πουλολ. (Τσαβ.) Ε 535 ήμεθαν

Από την προηγούμενη -όμεθαν, με -ν αναλογικό βλ. και -όμεσταν (παρ. 114).

113. -ό μ ε σ τ α : Κρήτη, Μύκον., Καλαβρ.

Από την -όμεθα, με επίδραση του β' πληθ., προήλθε ήδη στη μεταγενέστερη Ελληνική η -όμεσθα¹, απ' όπου η -όμεστα.

114. -ό μ ε σ τ α ν : Κύπρ.

Πβ. Κ. Καβάφη, ποίημα «Τελειωμένα», 9: *δεν την φανταζόμεθαν*.

Από την -όμεστα (παρ. 113), με το -(α)ν από τον ενεργητικό και τον παθητ. αόριστο².

115. -ο μ έ σ τ α : Κρήτη (16./17. αι.).

Στάθ. (Mart.) Γ 11 εκαθομέστα, Γ 12 ερχομέστα. Ο Χατζιδάκις, ΜΝΕ, 1,61 γράφει *έρχομέστα, εκάθομέστα*.

Από *-'ομέστα, με δεύτερο τόνο που τελικά επικράτησε.

116. -'ο μ έ σ τ α (ν) : Κύπρ., Αστυπάλ., Ανασελίτσα, Γρεβενά, Σινάν., Παραμυθιά.

Βλ. -όμεσταν (παρ. 114). Ο α' τόνος κατά τα ενικό πρόσωπα, ο β' εξαιτίας του νόμου της τρισυλλαβίας.

117. -ό μ ε σ τ α (ν ε) : Κύπρ., Κρήτη³.

Βλ. -'ομέσταν (παρ. 116), με αναλογικό -ε.

118. -ό μ ε σ τ ε (ν) : Χίος (Πυργί).

Από την -όμεστα (παρ. 113), αναλογικά προς το β' πληθυντικό. Πβ. Πουολ. (Τσαβ.) 536 *ήμεθεν*. Για το -ν βλ. -όμεσταν (παρ. 114).

119. -ο μ έ σ τ ε : Λήμν.

'Όπως η -όμεστε (παρ. 118). Ο τονισμός προϋποθέτει -'ομέστε με τον πρώτο τόνο —που αποσιωπήθηκε— κατά τον ενικό αριθμό, και τον δεύτερο εξαιτίας του νόμου της τρισυλλαβίας.

120. -ό μ ι σ τ ι : Λέσβ. (Πλομ., Ερεσ., Τελώνια).

Από την -όμεστε (παρ. 118) με στένωση των ε.

121. -'ο μ ε σ τ ι : Σίλλη.

Από την -όμεστε (παρ. 118) με στένωση του ε. Το ε της παραλήγουσας διατηρήθηκε, γιατί ίσως τονίστηκε με δευτερεύοντα τόνο.

122. -ό μ ι σ τ α ν : 'Ηπειρ.⁴

Από την -όμεσταν (παρ. 114) με στένωση του ε.

123. -ό μ ε σ τ ο ν : Ρόδ. (Απολακκιά).

Από την -όμεστα (παρ. 113), με -ον κατά το γ' πληθ. πρόσωπο: -οντο(ν) (παρ. 204).

1. Kapsomenakis 126. Βλ. και Jannaris § 801c και Pernot 292.

2. Χατζιδ., ΜΝΕ, 1. 60-61. Πβ. και Χατζιδ., ΜΝΕ, 2.171 -αμεν > -αμαν ενεργ. παρ. 1. «Πρόκειται περί της κατ' αναλογίαν διαδόσεως του α και ουχί περί αφομοιώσεως», όπως είπε ο W. Meyer, στην έκδοση της γραμματικής του Simon Portius.

3. Hatzid., *Einl.*, 60.

4. Παπαδόπουλος 93.

124. -ό μ α σ τ ε : ΚΝΕ, Πελπ., Κυκλάδες, Επτάνησα.

Από την -όμεστα (παρ. 113) με αντιμετάθεση των φωνηέντων από επίδραση του β' πληθ. προσώπου: -(εστ)ε.

125. -ό μ α σ τ ε ν : Κύπρ.

Από την -όμαστε (παρ. 124). Για το -ν βλ. -όμεσταν (παρ. 114).

126. -ό μ α σ τ α ν : Θράκη, Θεσσαλ., Λοκρ., Ήπειρ., Λέσβ. (Μυτιλ., Αγιάσ.). Τείνει να καταστεί κοινή νεοελληνική.

Από την -όμεσταν (παρ. 114) με αφομοίωση των φωνηέντων ή από συμφυρμό των -όμεσταν (παρ. 114) και -όμαστε(ν) (παρ. 125). Πβ. πίναμαν, είχαμαν κ.τ.τ. της ενεργητικής φωνής.

127. -'ο μ α σ τ ά ν σ : ΣαρΕκκλ.

Από την -όμασταν (παρ. 126), με το -α ίσως κατά την -όμεθα / -όμεστα (παρ. 113). Ο δεύτερος τόνος εξαιτίας του νόμου της τρισυλλαβίας.

128. -ό μ α σ τ α ν ε : Κύμη-Κάρυστος¹.

Από την -όμασταν (παρ. 126), με το -ε κατά το β' πληθ. πρόσωπο.

129. -ό μ μ α σ τ ο : Καλαβρ. (Κοντοφ., Ροχ.).

Από την -όμαστε (παρ. 124), με επίδραση ίσως του α' πληθ. του ενεργητ. αορίστου της Ιταλικής: -*amto*. Για το -ο(ν) βλ. -όμεστον (παρ. 123), με αποσιώπηση του -ν.

130. -ό μ α σ τ ι (ν) : Λέσβ. (Σκαμνιά, Αγ. Παρασκ., Μανταμ.), Κυδων., Λήμν.

Από την -όμαστε(ν) (παρ. 125) με στένωση του ε.

131. -ό μ α τ σ' : Ίμβρ.

Ίσως από την -όμαστι (παρ. 130).

132. -ό μ α σ ν ι : Σκόπελ.

Από την * -όμαστινε (< -όμαστιν (παρ. 130) και ε κατά το β' πληθυντικό. Το άτονο ι συγχόπηξε και το ε στένεψε σε ι.

133. -ό τ ο ν μ ε σ τ ε : Αξός, πχ. λυνότονμεστε.

Από συμφυρμό των -ότον του γ' εν. (παρ. 76) / -οντο(ν) του γ' πληθ. (παρ. 204) και -(ό)μεστε (παρ. 118).

134. -ό τ α μ ι σ τ ε : Ουλαγάτς, πχ. χωρίζοταμιστε.

Από συμφυρμό των * -'οταν (< -όταν (παρ. 80) και -όμεστι (παρ. 121) με μετάθεση των φωνηέντων.

135. -ο ύ μ ε θ θ α (ν) : Κάρπ. (Έλ.), Χάλκη.

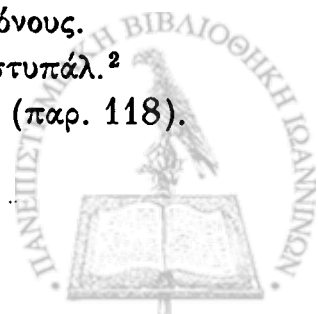
Από την -όμεθα, με το ου κατά τα -ουμον (παρ. 14) και -ουσουν. Τα θθ από αφομοίωση «αλόγου» ερρίνου, το -ν κατά τους ιστορικούς χρόνους.

136. -ο ύ μ ε τ τ ' εν και -ο ύ μ ε τ τ ' α : Σύμη, Νίσυρ., Αστυπάλ.²

Από την -ούμεθθα (παρ. 135) και την -εν κατά την -όμεστεν (παρ. 118).

1. Καρατζάς 270.

2. Dieterich 133.

Τα ττ' [τθ] από ανομοίωση των θθ. Βλ. -ούμεθθα (εν. 32) και -ούμεττ'ε (εν. 34).

137. -ο ύ μ ε σ τ ε (ν): Κάλυμν., Κως, Αστυπάλ., Χίος (Χώρα, Ελύμποι), Ικαρ.

Germano 90.

Από -όμεστεν (παρ. 118). Το ου κατά το σ' εν. -ουμουν (παρ. 14) και β' εν. -ουσουν

138. -ο ύ μ ι σ τ ι: Λέσβ. (Πέτρα).

Από την -όμεστε (παρ. 137) με στένωση των ε.

139. -ο ύ μ ε σ τ ε ν ε: Χίος (Χαρκειός).

Από -όμεστεν (παρ. 137) με ε αναλογικό προς το β' πληθ. πρόσωπο.

140. -ο ύ μ ε σ τ α (ν): Κάρπ. (πλην Ελ.), ΝΔ Ρόδ., Φάρασα.

Από την -όμεσταν (παρ. 114), με το ου κατά το α' (και β') εν. ή το α' πληθ. του ενεστώτα¹.

141. -'ο υ μ έ σ τ α ν ε: Κρήτη.

'Όπως η -όμεσταν (παρ. 140), με -ε αναλογικό προς το β' πληθυντικό.

Για τους τόνους βλ. -'ομέσταν (παρ. 116).

142. -ο ύ μ ε σ τ ο ν: ΝΔ Ρόδ.

Από την -όμεστα (παρ. 140) και με -ον κατά το γ' πληθ. :-'οντον (παρ. 204).

143. -ο ύ μ α σ τ α (ν): Κύπρ., Ρόδ. (παράλληλα προς τις άλλες κατάληξεις), Θεσσαλ., Λέσβ. (Μιστεγνά).

Από την -όμαστα(ν) (παρ. 126) με το ου αναλογικά προς το α' (και το β') εν. πρόσωπο.

144. -'ο υ μ ά σ τ α ν: Πελλ., ΣτερΕλλ., Μακεδ., Θράκη, Λιβίσι.

Βλ. -ούμαστα(ν) (παρ. 143) και για τους τόνους βλ. -'ομέσταν (παρ. 116).

145. -'ο υ μ' σ τ α ν: 'Ηπειρ. (Ζαγ.)², Αιτωλ., Αίνος.

Από -'ουμεσταν (παρ. 140) > * -'ομίσταν > -ουμ'σταν. Ο τόνος κατά τον ενικό αριθμό.

146. -ο ύ μ α σ τ ε (ν): Κύπρ.

Βλ. -όμαστε(ν) (παρ. 125) και για το ου βλ. -ούμεθθα (παρ. 135).

147. -ο υ μ ά σ τ σ ν σ: Κύζικ.

Από την -'ουμάσταν (παρ. 144). Για το -α βλ. -όμαστάνα (παρ. 127).

148. -'ο υ μ α σ τ α ν ι: Β. Εύβ., Αιτωλ.

Από * -'ουμαστανε < -'ομασταν (παρ. 140) + ε αναλογικό, που στένεψε σε ι. Πβ. -όμαστανε (παρ. 128).

1. Pernot 292.

2. Κατά τον Παπαδόπουλο 93, -'ουμασταν.

149. -'ο υ μ ά σ τ α ν ι : Σάμ.

Από -'ουμαστανι (παρ. 148) με β' τόνο εξαιτίας του νόμου της τρισυλλαβίας, ο οποίος υπερίσχυσε του α' τόνου.

150. -ο ύ μ σ σ τ ο ν : Κύπρ., ΒΑ Ρόδ.

Από την -ούμαστε(ν) (παρ. 142), με επίδραση του γ' πληθ. προσώπου.

151. -ο ύ μ α σ τ ο υ : Κορσική

Από * -ούμαστο, με τροπή ο)υ που παρατηρείται ιδιαίτερα στο ω (και ο) της Μάνης (και της Κορσικής). Πβ. και -όμεστον (παρ. 123).

152. -ο υ μ ά σ τ ο υ ν : Βελβεντ.

Αθαν. Χριστόπουλος, ό.π., 11, σ. 91 κ' εκεί φιλεύουμάσθουν | και συνευφραίνουμάσθουν¹.

Από * -'ουμαστον, με το δεύτερο τόνο, που παραγκώνισε τον πρώτο. Η * -'ουμαστον από * -'ουμαστον—πβ. -ούμαστου (παρ. 151), με στένωση του ο.

153. -ο υ μ ο ύ σ τ α ν : Λιβίσι.

Ίσως από -'ουμάσταν (παρ. 149), με αφομοίωση των φωνηέντων. Ο τόπος εξαιτίας του νόμου της τρισυλλαβίας.

154. -'ο υ μ' ν ε σ τ ι ν : Πόντ.

Από την ένωση της -ουμ'νες (παρ. 156) του α' ενικού και της -ούμεστε(ν) (παρ. 137), με στένωση των ε.

155. -'ο υ μ ο υ ν ε σ τ ι ν (ε) : Πόντ. (Οιν.)

Από την ένωση των -'ουμουνα (παρ. 16) και -ούμεστενε (παρ. 139). Πβ. και -'ουμ'νεστιν (παρ. 154)

156. -'ο υ μ' ν ε ς : Πόντ.

Ίσως από την -ουμ(ου)νεστιν(ε) (παρ. 155) > -ουμ'νεστ'ν > -ουμ'νες.

157. -'ο υ μ ο υ σ τ ι ν (ε) : Πόντ.

Από την -ουμ(ου)νεστιν(ε) (παρ. 155) > * -ουμουνστιν(ε) > -ουμουστιν(ε).

158. -α μ ι : Σίλλη.

Φαίνεται πως προέρχεται από την κατάλ. -θαμεν (αόρ. 33) > -θαμι (αόρ. 34) / -χαμι (αόρ. 35) του α' πληθ. του παθητ. αορίστου.

159. -ο μ ό σ τ α : Απουλ. (Κοριολάνο), πχ. εγραφομόστα.

Ίσως από την -'ομέστα (παρ. 116) με επίδραση της -αμο (παρ. 32) του α' εν. του παρατατικού.

160. - α μ ό σ τ ο : Απουλ.

Ίσως όπως και στην * -'ομαστον — πβ. -όμμαστο (παρ. 129), -όμεστον (παρ. 123) με αντιμετάθεση των φωνηέντων, με δεύτερο τόνο εξαιτίας του νόμου της τρισυλλαβίας και με αποσιώπηση του -ν.

161. Στην Τσακονιά, με περίφραση, πχ. γραφουμένοι, -ουμένοι, -ουμένα έμαϊ.

1. Βλ. και Μαυροφρύδης 163.

β' π λ η θ υ ν τ ι κ ό

162. -εστε : ΚΝΕ, Δωδεκαν., Ικαρ., Κρήτη, Επτάνησα.
 Σοφριανός 225, Germano 90.
 Από την -εσθε της αρχαίας Ελληνικής.
163. -έσ τε : Χίος (Πιτυός, Καρδάμ.)
 Από την -εσθε>-εστε, με τον τονισμό ή κατά τα συνηρημένα -άστε -ιέ-
 στε ή κατά το α' πληθ., πχ. -'ομέστα(ν) (παρ. 116), -ομέστε (παρ. 119).
164. -'εσ τιν (ε) : Πόντ. (Οιν.)
 Από την -εστε με -ν και -ε αναλογικά
165. -ισ τι : Λιβίοι
 Από την -εστε με στένωση των ε.
166. -εσ τον : Κύπρ. (Ζώδ., Μαλικούρι, Σίμου), ΝΔ Ρόδ., Σύμη.
 Από την -εστε και την -ον της -'οντο(ν) του γ' πληθ. (παρ. 204). Πβ. και
 -ούμεστον (παρ. 142).
167. -εσ του ν : Λύπρ. (η περισσότερη).
 Από την -εστον (παρ. 166) με οου, ίσως κατά το α' πρόσ. -ομουν (παρ.
 2) και το β' -οσουν.
168. -έσ του : Κορσική.
 Από την -εστον (παρ. 167) με σίγηση του -ν.
 Για τον τόνο βλ. -έστε (παρ. 163).
169. -έσαστανε : Κύμη-Κάρυστος¹.
 Από συμφυρμό των -εστε και -όσασταν (παρ. 177) με την προσθήκη -ε
 κατά την -εστε.
170. -'ισασταν : Αιτωλ.
 Από *-'εσασταν—βλ. -έσαστανε (παρ. 169)— με τονισμό κατά την -εστε
 και στένωση του ε.
171. -ισταν : Αιτωλ.
 Από την -εστε με -αν των ιστορικών χρόνων και στένωση του ε.
172. -'ισαστανι : Β. Εύβοια
 Από την -έσαστανε (παρ. 169) με τονισμό κατά την -εστε και στένωση
 των ε.
173. -όσαστε : ΚΝΕ, Πελπν., Κέρκ.
 Αντί της -εστε, αναλογικά προς την -όμαστε (παρ. 124) του α' πληθ.
 προσώπου.
174. -όσαστι : Λοκρ., Λήμν.
 Από την -όσαστε (παρ. 173) με στένωση του ε.
175. -όσαστιν : Κυδων.

1. Καρατζάς 270.

Από την -όσαστε(ν) (παρ. 173) κατά την -όμασταν (παρ. 125) με στένωση του ε.

176. -ο σ έ σ τ α ν: Ανασελίτσα, Γρεβενά, Σισάν., Παραμυθιά. Παραμυθιά.

Κατά την -'ομέστα(ν) (παρ. 116).

177. -ό σ α σ τ α ν: ΣαρΕκκλ., Λέσβ. (Μυτιλ., Αγιάσ.), Θεσσαλ., Ήπειρ. Τείνει να καταστεί κοινή.

Passow, τραγ. 248 πόρχόσασταν¹.

Κατά την -όμασταν (παρ. 126).

178. -ό σ α σ ν ι: Σκόπελ.

Από * -όσαστενε > * -όσαστινι > -όσασι.

179. -ό σ α σ τ ά ν α: ΣαρΕκκλ.

Από την -όσασταν (παρ. 177) και -α. Βλ. -όμαστάνα (παρ. 127).

180. -ό σ τ ε: Χίος (Μάρμ., Πυργί, Ελάτα, Καλιμασιά κ.ά.), Πελπν.

Αντί -εστε, κατά την -όμαστε (παρ. 124).

181. -ό σ τ ι: Ίμβρ., Λέσβ. (Πλομ., Αγ. Παρασκ., Ερεο., Τελώνια).

'Οπως η -όστε (παρ. 180) με στένωση του ε.

182. -ό σ τ α ν: Ήπειρ., ΝΑ Θράκη.

Από την -έστε, κατά την -όμασταν (παρ. 126).

183. -ό σ τ α τ ι: Λέσβ. (Σκαμνιά, Μανταμάδ.).

'Ισως από συμφυρμό των -όσταν (παρ. 182) και -όστι (παρ. 181).

184. -ο ύ σ α σ τ ε ν: Κύπρ.²

Κατά την -ούμασταν³ (παρ. 146).

185. -'ο υ σ α σ τ ι: Αιτωλ.

Κατά την -ούμαστε (παρ. 146) με τον τόνο κατά τον ενικό του ενεστώτα.

186. -ο ύ σ α σ τ α ν: Λέσβ. (Μιστεγνά).

Κατά την -ούμασταν (παρ. 143).

187. -ο υ σ ά σ τ α ν: Σάμ., Θεσσαλ., Γέρμας Καστοριάς, ΣαρΕκκλ.

Κατά την -'ουμάσταν (παρ. 144).

188. -ο υ σ ά σ τ α ν ι: Σάμ.

Κατά την -ουμάστανι (παρ. 149)

189. -ο υ σ ά σ τ α ν α: Κύζικ.

Κατά την -ουμάστανα (παρ. 147).

1. Arnoldus Passow. *Τραγούδια ρωμαίικα. Popularia carmina Graeciae recentioris*, Αθήνα 1860.

2. Beaudoin 84. Πβ. Μαυροφρύδης 162 *ερχούσασθε*. Ο Μενάρδος, 79 σημ., χαρακτηρίζει «ανύπαρκτον το παρά Σακελλαρίω, Β' ογ', γραφούσαστην του ενεστώτος και εγραφούσαστην του παρατατικού».

3. Ο Μαυροφρύδης 162 (*ερχούσασθε*) θεωρεί το σα «των ιστορικών χρόνων προσάρτημα».

190. -ο υ σ ά σ τ ο υ ν : Βελβεντ.

Κατά την -ουμάστουν (παρ. 152).

191. -ο υ σ τ α ν : Ρόδ. (παράλληλα προς τις άλλες καταλήξεις), Λιβίσι, Ἕπειρ., Θράκη, Μελέν., Λαγκαδ. Ἴσως από * -ουσασταν —βλ. -'ουσάσταν (παρ. 187).

192. -ο ύ σ τ ε ν : Φάρασα, Χίος (Χώρα, Ελύμποι, Χαρκειός).

Germano 90 εγραφούστε.

Από την -έστε (<εστε, με το ου από τους προηγούμενους τύπους και μά-
λιστα τον -ούσασταν (παρ. 186).

193. -ο υ σ τ ι ν (ε) : Πόντ.

Από την * -ούστενε (< -ούστέν (παρ. 192) + -ε.

194. -ο υ σ τ ι ν ι : Αιτωλ.

Από την * -ουστενε — πβ. -ουστινε (παρ. 193) με στένωση των ε.

195. -ο υ σ τ ο ν : ΒΑΡόδ.

Από την * -ουσαστον, κατά την -ούμαστον (παρ. 150).

196. -ο υ σ τ ο υ ν : Πόντ.

Από την -ουστον (παρ. 195) με στένωση του ο.

197. -α τ' : Σίλλη

Ἴσως από -ασθε >-αστε > -αττε > -ατ'ε (με ανομοίωση των ττ).

198. -α σ ό σ τ ο : Απουλ.

Κατά την -αμόστο (παρ. 160).

199. -ο σ ό σ τ α : Απουλ. (Κοριλιάνο).

Κατά την -ομόστα (παρ. 159).

200. -ο τ α τ τ ε : Ουλαγάτς, πχ. χωρίζοταττε, κάοταττε.

Ἴσως από * -οταν (< -ονταν) + -εστε.

201. -ό τ ο ν σ τ ε : Αξός, πχ. λυνότονστε.

Ἴσως από * -οτον (< -οντο(ν)) + -εστε.

202. Στην Τσακονιά, με περίφραση, πχ. γραφουμένοι, -ουμένοι, -ουμένα
έταιϊ.

γ' πληθυντικό

203. -ο ν τ ο [-ο ν d ο] : Καλαβρ.

Είναι η κατάληξη της αρχαίας Ελληνικής.

204. -'ο ν τ ο (ν) : Κύπρ. (σε πολλά μέρη)¹, Αστυπάλ.

Η αρχαία κατάληξη με -ν αναλογικό προς το γ' πληθυντικό του ενεργητ.
παρατατικού και του αορίστου.

205. -ο τ τ ο : Απουλ. (Κοριλιάνο).

1. Μενάρδος 79, όπου και προσθήκη του Μενέλαου Χριστοδούλου.

Από την -οντο με αφομοίωση του ερρίνου. Πβ. και -ουτται του γ' πληθ. του ενεστώτα (εν. 82)¹.

206. -ό τ α ν : Αξός, ενμέρει και της ΚΝΕ.

Βλ. -όταν γ' εν. (παρ. 80).

207. -ό τ α ν ε : ΚΝΕ (ενμέρει).

Από την -όταν (παρ. 80) με αναλογικό -ε.

208. -ο τ α ν δ α ι : Ουλαγάτς, πχ. χωριζότανδαι, κάοτανδαι².

Από συμφυρμό των -όταν και -ονται του ενεστώτα³, ή, ορθότερα ίσως, από συμφυρμό των -ότανε (παρ. 207) και -οντο.

209. -ο ν τ α ν : ΚΝΕ. Η κατάληξη επεκτείνεται.

Χρον. Μορ. Π 1537 εκοίτονταν, (Καλον. 929) ισιάζονταν, Φλώρ. 138 εχαίρονταν, Πικατόρ. 486 γίνονταν, Αχέλης 139 εμέμφοντά τους, 258 ενόισκονταν, Σοφιανός 225.

Από την -οντο + -αν του ενεργητ. παρατατικού (και αορίστου).

210. -ό ν τ α ν : ΚΝΕ (εν μέρει).

Δημ. Ζήνου, Βατραχομ., δίστιχο 64 ερχόνταν μαύρα σύννεφα.

Από συμφυρμό των -οντο και -αν, με τον τόνο κατά τις -όμασταν (παρ. 126), -όσασταν (παρ. 177).

211. -ό ν τ α : Χίος (Πυργί).

Από την -όνταν (παρ. 210), με αποσιώπηση του -ν.

212. -ό d α ν : Θεσσαλ., Λέσβ., Μάδυτ.

Βλ. -όντα (παρ. 211). Με απερρίνωση.

213. -ό ν τ α ν ε : Κέρκυρα⁴.

Από -ονταν (παρ. 209) και -ε αναλογικό προς τα άλλα πληθυντικά πρόσωπα.

214. -ό d α ν ι : ΝΑ Θράκη, Κυδων., Σάμ.

Από -όντανε (παρ. 213) με απερρίνωση και στένωση του -ε.

215. -ό d α σ ε : Γορτυνία.

Ίσως από συμφυρμό των -όνταν (παρ. 210) /-όδαν (παρ. 212) και -(α)σι του ενεργητ. ενεστώτα.

216. -ό d α σ' : Λέσβ. (Ερεσι., Τελώνια).

Από * -όδασ'ι· βλ. -όδασε (παρ. 215).

217. -ό ν τ ο υ σ α ν : ΚΝΕ, Πελπ., Αθήνα⁵.

1. Βλ. Κωνστ. Μηνά, «Αφομοίωση του ερρίνου με τους άηχους κλειστούς φθόγγους στην ελληνική γλώσσα» Πρακτικά Β' Κυπρολογικού συνεδρίου, Λευκωσία 1988.

2. Ι. Κεσίσογλου, Το γλωσσικό ιδίωμα του Ουλαγάτς, Αθήνα 1951, σ. 42-43.

3. Βλ. και Κεσίσογλου, ό.π., 43.

4. Hatzid., Eini., 60.

5. Pernot 295.

Από την ένωση των -οντο και -ησαν του παθητ. αορίστου¹ και του αορίστου μέσων ρημάτων, πχ. *εκάθησαν*², ή και ενεργητικών³.

218. -ό d i ν: Λέσβ. (Μυτιλ.)

Ίσως ως εξής: -οντο(ν) > -οντον (παρ. 224) > -οδουν > -οd'ν > -οdιν, με το ι ευφωνικό

219. -ό ν τ η σ α ν: Πελπ., Επτάνησα.

Χρον. Μορ. (Καλον.) 539 *ερχόντησαν*, Χρον. Μορ. Η 1079 *εμαχόντησαν*, Ιμπέρ. 890 *εχαιρόντησαν*, Σαχλίκης II 100 *εμαζευόντησαν*, Γαδ. -λύκ. -αλ. 32 *ερχόντησαν*. Ο Στυλ. Καψωμένος⁴ γράφει ότι ο Μάζαρις (15. αι.) αποδίδει στους Τζάκονες τους τύπους *ηρχόντησαν* και *καθεζόντησαν*.

Από την ένωση των -οντο και -ησαν του μεσοπαθητ. αορίστου⁵.

220. -ό ν τ η σ α ν ε: Κύμη-Κάρυστος⁶.

Από την -όντησαν (παρ. 219) με αναλογική προσθήκη του -ε· βλ. και -όντανε (παρ. 213).

221. -ό ν σ τ α ν: Λοκρ.

Ίσως από την -όνταν (παρ. 210) με επίδραση της -εστε.

222. -ό ν σ τ α ν ι: Λοκρ.

Από την -όνσταν (παρ. 221) με αναλογικό -ε που στένεψε.

223. -ό τ ο υ ν: Ήπειρ.

Από την -οντο με επίδραση της -όταν (παρ. 80) και στένωση του ο.

224. -ό ν τ ο υ ν: Ήπειρ.

Από την -οντο (ν), με τον τόνο κατά την -όταν και στένωση του ο.

225. -ό τ σ τ α ν ι: Σκόπελ.

Από την -όνστανι (παρ. 222).

226. -ο υ ν τ ο ν: Δωδεκαν., Κύπρ.

Βελισσ. (v. Gem.) 328 *εσφάζουντον*.

Από την -οντο, με τροπή ο)ου αναλογικά προς την -ουνται (εν. 80) του πληθ. του ενεστώτα.

227. -ο υ τ τ ο ν: Κάρπ.

Από την -ουντο(ν) (παρ. 226) με αφομοίωση του ερρίνου. Βλ. και -οττο Απουλ. (παρ. 205).

228. -ο υ ν τ α ν: Κύπρ., Ρόδ., Αστυπάλ., Νίσυρ., Σύμη, Κυκλάδες, Χίος (Βέσσα, Χαρκειός), Ικαρ., Λήμν., Πόντ., ΒΙ

1. Χατζιδ., *MNE*, 1.61. Πβ. και Φ. Κουκουλές στη *Glotta* 25 (1936) 159.

2. Φ. Κουκουλές, *ό.π.*, 159.

3. Πβ. και Pernot 295.

4. Στυλ. Γ. Καψωμένου, *Από την ιστορία της ελληνικής γλώσσας*, Θεσσαλονίκη 1985, σ. 58.

5. Μαυροφρύδης 191, Hatzid., *Einkl.*, 60 σημ. 1 και *NME* 1.61.

6. Καρατζάς 270 *λεγοντισανε*.

Πουλολ. (Τσαβ.) Ε 652 *εδικάζουνταν*, Βελισσ. (v. Geim.). 463 *ήρχουνταν*, 491 *εστέκουνταν*, Σαλχίικης, Π 27 *χρειάζουνταν*, Π 182 *εθαμπώνουνταν*, Γεωργηλά, Θαν., 112 *πλεξουδιάζουνταν*, Διγεν. (Esc.) 349 *εγίνουντα*, Ερωτοπ. 232 *πέτουνταν*, Ερωτόκρ. (Αλεξ.) Α 56 *εχαίρουνταν*.

Από την ένωση των -ουντο (παρ. 226) και -αν των ιστορικών χρόνων.

229. -ο υ ν τ α ν (ε): Πόντ. (Οιν.)

Από την -ουνταν με -ε αναλογικό προς τα προηγούμενα πρόσωπα.

230. -ο υ d α : Μάνη - Κορσική.

Από την -ουνταν(ν) με σίγηση του -ν.

231. -ο ύ ν τ α ν ε: Κύπρ. (Αμμόχ., Καρπασ.), Χίος (Χώρα), ίσως και Σμύρνη¹.

Στάθ. (Mar.) ιντερμ. β' 19 *εσνορίζουντανε*, Αχέλης 248 *ευρίσκουντανε*, Germano 90.

Από την -ουνταν (παρ. 228) με αναλογικό ε και τον τόνο κατά τις -ούμασταν (παρ. 146), -ούσασταν (παρ. 184) ή κατά τις -ούντο /-ούνταν των συνηρμημένων.

232. -ο υ ν τ α ν ε : Κυκλάδες, -ο υ d α ν ε : Κρήτη, πχ. *εγράφουδανε*.

Όπως η -ούντανε (παρ. 231), με απερρίνωση. Ο τόνος κατά το γ' ενικό.

233. -ο ύ d α ν ι : Σάμ.

Όπως η -ούντανε (παρ. 231), με απερρίνωση και στένωση του -ε.

234. -ο ύ d α ν α : ΣαρΕκκλ.²

Από την -ουνταν [-ουδαν] (παρ. 228) με -α, όπως και οι -όμαστάνα (παρ. 127), -ουμάστανα (παρ. 147), -ουσάστανα (παρ. 188).

235. -ο ύ ν τ α ν : Κύπρ. (Μεσορ.), Χίος (Λιθί).

Βλ. -ουνταν (παρ. 228) και -ούντανε (παρ. 231).

236. -ο ύ ν τ α σ ι ν : Κύπρ.³

Πβ. Πρόδρ. ΙΙΙ 216 ΙΙ *επουλούντασιν* (= επωλούντο).

Από την ένωση των -ούνταν (παρ. 235) και -(α)σιν του ενεργητ. παρατατικού και αορίστου.

237. -ό σ α d α ν : Πελπν.

Από την -όσαδε (παρ. 239) με το -αν των ιστορικών χρόνων.

238. -ό σ α ν ε : Πελπν.

Ίσως από την -όσασταν (παρ. 177) με συγκοπή του στ, που θεωρήθηκε χαρακτηριστικό του β' πληθ. προσώπου.

239. -ό σ α d ε : Πελπν.

1. Μαυροφρύδης 162, Χατζιδ. *MNE* 1. 386 πχ. *εγέν'ταν*, με συγκοπή του άτονου ου.

2. Ψάλτης 77, Hatzid., *Einkl.*, 60 και *MNE* 1.62.

3. Άρα η παρουσία της κατάληξης στα Προδρομικά δεν μπορεί να θεωρηθεί ψευδοχυδαϊσμός, όπως νομίζει ο Browning 118.

Κατά τον Β. Φάβη¹ προέρχεται από την -όντασε (-όντασαν με μετάθεση των ντ - σ, κατά τη γνώμη μου, από την -ονται του γ' πληθ. του ενεστώτα με επίδραση της -όσαστε (παρ. 173) του β' πληθ. του παρατατικού.

240. -ο ύ σ α ν τ ε : Φάρασα

Ίσως από συμφυρμό των -ούσαстан (παρ. 186) / -ούστεν (παρ. 192) του β' πληθ. του παρατατικού και της -ονται του ενεστώτα.

241. -'ο υ σ α ν : Πόντ. (Κερασ., Τρίπ.).

Ίσως από την -ούσαντε (παρ. 240) >*-ουσαντι > -ούσαντ', με τον τόνο κατά τα ενικά πρόσωπα.

242. -α σ' ι (ι): Σίλλη.

Ίσως από την -ασι του παρατατικού και αορίστου αμετάβατων ρημάτων όπως εκαθίσασι (του αμτβ. καθίζω), εχορτάσασι κ.ά.τ.

243. -α ν τ ο : ΝΔ Ρόδ., πχ. έρκαντο(ν).

Από συμφυρμό των -αν του ενεργητ. παρατατικού και αορίστου και της -οντο.

244. -α τ τ ο : Απουλ.

Από την -αντο (παρ. 243) με αφομοίωση του ερρίνου.

245. Στην Τσακονιά, με περίφραση, πχ. γραφουμένοι, -ουμένοι, -ουμένα ή(γ)κιαϊ.

3. Παθητικός αόριστος

α' ενικό

1. -θ η κ α : ΚΝΕ, ΝΙ.

Ιμπέρ. 501 εκλήθηκα, Φαλιέρ. Ιστορ. 124 εγέρθηκα, 203 εχάρηκα, Σαχλίκης I 304 εντροπιάσθηκα, II 388 εκατεστάθηκα, Πικατόρ. 13 εφοβήθηκα, Μαχαιράς (Dawkins) 2 εβουλεύθηκα, Θουσ. Αβρ. 253 εβουλήθηκα, Σοφιανός 225, Germano 90.

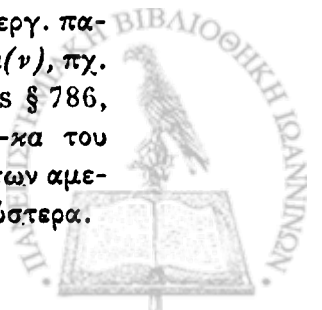
Από συμφυρμό των -θην και -κα².

2. -θ' κ α : ΒΙ.

Από την -θηκα, με συγκοπή του άτονου ι.

1. Βασ. Φάβης στο *Λεξικογραφικόν Δελτίον* 1 (1939) 133. Βλ. και Ν. Π. Ανδριώτη, *Ετυμολογικό λεξικό της κοινής νέας Ελληνικής*, Θεσσαλονίκη³1983, λ. -όσαντε.

2. Πβ. τους αρχαίους αορίστους έθηκα, άφήκα, μεσν. εποίκα (=εποίησα), έπιακα (=έπιασα) κ.ά. Η κατάλ. -κα του αορίστου πρέπει να ξεκίνησε από το γ' πληθ. του ενεργ. παρακμ., το οποίο από τη μεταγενέστερη Ελληνική έλαβε την κατάλ. -αν αντί της -ασι(ν), πχ. έπιδέδωκαν, άπέσταλκαν, πέπτωκαν, λελάληκαν' βλ. Μαυροφρύδης 262, Jannaris § 786, Pernot 298 σημ. 1, Καψωμένος 82. Κατά του Χατζιδ., *MNE*, 2.548-9 η κατάλ. -κα του παθητ. αορ. προέρχεται από τον ενεργ. παρακείμενο, πρώτα στο α' εν. πρόσωπο των αμετάβατων ή των μέσων ρημάτων, πχ. έντράπην, έστράφην, από τον Γεωργηλά και ύστερα.

3. -σ' κ α : Σίλλη, πχ. γεννήσ'κα, χάσ'κα (= χάθηκα)¹.

Από τη -θηκα με τροπή του μεσοφωνηεντικού θ σε σ² και με συγκοπή του άτονου ι.

4. -θ η (ν) : Αστυπάλ., Λιβίσι, Απουλ. (Καλημέρα).

Η αρχαία κατάλ. -θην.

5. -θ η ν α : Μέγαρα, Αίγινα³, Κύμη, Καλαβρ.

Από την αρχαία καταλ. -θην, με προσθήκη της κατάλ. -α του ενεργ. σορί-
στου.

6. -θ α : Πόντ., Φάρασα.

Από συμφυρμό των -θη (<-θην) και -α του ενεργητ. αορίστου.

7. -χ α : Αξός, Ουλαγάτς.

Από τη -θα (αόρ. 6), με τροπή θ>χ⁴.

8. -τ η μ ο : Απουλ. (Στερν., Τσολλ.), πχ. ηδιπλώτημο.

Κατά τον Πάγκαλο⁵ προέρχεται από τις ιταλικές καταλήξεις -amto του αορίστου, -amo του παρατατικού, -iamo του ενεστώτα. Κατά τη γνώμη μου προέρχεται από τη *θημο (<-θημεν του α' πληθ. προσ. με απίδραση της -αμο (παρ. 32) ή της -ομο (παρ. 33).

9. -σ η μ ο : Απουλ. (Μαρτάνο).

Από τη *-θημο — βλ. -τημο (αόρ. 8) — με τροπή θ>σ.

10. -μ α : Τσακονιά, πχ. εγράμμα, επαινέμα.

Από τη -μην (-άμην, -όμην, -έμην) ή κατά τον Scutt (και τον G. Anagnostopoulos⁶) από τη -μαι του παρακειμένου και -μην του υπερσυντέλικου.

11. -θ η σ α, -θ η σ ε ς κτλ., πχ. εδόθησα, εγράφησα, αναφέρει ο Μαιροφρύδης (σ. 189) «άτινα κατά τους προ ημών χρόνους (δηλ. πριν από το 1870) ήσαν εν χρήσει, τώρα δ' επεκράτησαν οι δια της -κα ».

Από τη -θην και την -σα του ενεργητ. αορίστου και τη συνδρομή της -θησαν του γ' πληθυντικού.

β' ενικό

12. -θ η ς : Δωδεκάν., Μεγαροαιγινήτικα, Μάνη, Κορσική.

Σοφριανός 225, Germano 90.

Είναι η κατάληξη της αρχαίας Ελληνικής.

13. -θ η : Κάτω Ιταλία.

Από τη -θης με αποσιώπηση του -ς.

1. Θανάση Κωστάκη, *Το γλωσσικό ιδίωμα της Σίλλης*, Αθήνα 1968, σ. 83.

2. Η τροπή θ>σ εμφανίζεται ήδη στη Δωρική διάλεκτο, πχ. θεός>σιός.

3. A. Thumb, *Handb. neugr. Volkssprache*, 208.

4. Βλ. και Ανδριώτης 29 θα>χα.

5. Πάγκαλος 339. Έτσι και Rohlf's 112 (§ 151).

6. G. P. Anagnostopoulos, *Tsakonische Grammatik*, Berlin-Athen 1926, σ. 62.

14. -θ ε ς : Πόντ.

Με διατήρηση της αρχαίας προφοράς του η [εε]ε].

15. -χ ε ς : Αξός, Ουλαγάτς.

Από τη -θες (αόρ. 12) με τροπή θ>χ. Βλ. και -χα του α' εν. (αόρ. 7).

16. -θ η κ ε ς : ΚΝΕ Πελπν., Κύπρ. (Λεμεσ., Μεσαρ.), Χίος (Χώρα)¹, Φιλιππούπολη.

Γεωργηλά Θανατ. 86 οργίσθηκες, Τριβώλη Ιστορ. 120 εγεννήθηκες, Ερωτοπαίγν. 585 λυπήθηκες, Θυσ. Αβρ. 244 εντύθηκες, Germano 90.

Από τη -θηκα κατά τα -α, -ες του ενεργητ. παρατατικού και -σα, -σες του ενεργητ. αορίστου.

17. -θ η κ' ε ς : Κύπρ., Κρήτη (ανατολική, κεντρική).

Από τη -θηκες με τσιτακισμό του κ.

18. -θ' κ ι ς : ΒΙ.

Από τη -θηκες, με συγκοπή του άτονου ι και στένωση του ε.

19. -θ' κ' ι ς : Λέσβ.

Όπως η -θ'κισ με τσιτακισμό του κ.

20. -θ ε ρ ε : Τσακονιά, πχ. εγράφτερε.

Από -θες με ρωτακισμό και με -ε ίσως αναλογικό προς το γ' εν. πρόσωπο. Είναι αξιοπρόσεκτο το ότι το -η (της -θην) δεν αντιστοιχεί σε α μακρό.

γ' ενικό

21. -θ η : Κύπρ., Δωδεκάν., Καππαδ., Λιβίσι, Κυκλάδ., Χίος, Μάνη-Κορσική, Κάτω Ιταλία, και σε δημοτικά τραγούδια άλλων περιοχών, πχ. της Πελοποννήσου και της Ηπείρου².

Προδρ. μόνο -θη, πχ. ΙΙΙ 384 εγεννήθη, Διγ. ΖΙ 61 εγεννήθη, ΖΙ 255 εφλογίσθη κ.ά.π. (αλλά και -θηκε(ν)), Χρον. Μορ. Ρ 19 μεγάλως εβαρέθηκεν, έκλαπεν, ελυπήθην, στα ιπποτικά μυθιστορήματα -θη, πχ. Καλλίμ. 293 ευρέθη, Βέλθ. 66 ηδυνήθην, αλλά συχνά και -θηκε, Cusa³ 352 (1193) εγκατελείφτην, Θυσ. Αβρ. πολύ συχνά -θη (αλλά και -θηκε), στον Σοφιανό 225 μόνο -θη, στον Germano 90 -θη και -θηκε.

Από την αρχαία -θη. Το -ν της -θην Δωδεκάν., Κύπρ., αναπτύσσεται αναλογικά προς το γ' εν. πρόσ. του ενεργητ. αορίστου⁴ (και του παρατατικού). Εμφανίζεται αρκετά νωρίς: Ο Χατζιδάκις (ΜΝΕ 2.469) αναφέρει τον τύπο α-νενεώθην (γ' εν.) του 898 μ.Χ. Εκτός αυτών που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο ας προσθέσουμε και τους εξής: Σπανέας 185 εχάθην, Πρόδρ.

1. Η -θηκες απαντά επίσης και σε μέρη της Χίου όπου χρησιμοποιείται η κατάλ -θης.

2. Παπαδόπουλος 95.

3. Cusa, I *diplomi* (βλ. σ. σημ. 15) 352 (του 1193).

4. Βλ. και Μαυροφρύδης 262.

III 192 *νάγκώθην η κοιλία μου, νάπλώθην η ψυχή μου*, Βέλθ. 66 *ηδυνήθην*, Ασσίζ. I 45,2 *εδανείστην*.

22. -σ η : Απουλ. (Γαλλικιανό).

Από τη -θη; με τροπή θ>σ.

23. -θ ε ν : Πόντ., Τσακονιά (πχ. *εγράφε*).

Αντί -θην. Βλ. και -θες (αορ. 14), -θερε (αρ. 20).

24. -χ ε ν : Αξός, Ουλαγάτς.

Αντί -θεν (αορ. 23), με τροπή θ>χ· βλ. -χα (αόρ. 7).

25. -θ η κ ε (ν) : ΚΝΕ, Πελπ., κ.α. Η κατάληξη επεκτείνεται συνεχώς.

Διγεν. I 160 *εφάνηκε*, I 222 *εσηκώθηκεν*, Χρον. Μορ. Ρ 28 *εστράφηκεν*, Ρ 296 *ασπάστηκε*, Βέλθ. 13 *εξενώθηκεν*, Ιμπέρ. 104 *ετρώθηκεν*, Φλώρ. 897 *εβουλήθηκεν*, Διήγ. παιδ. (Wagn.) 778 *εστάθηκεν*, Ντελαπόρτας (Μανούσ.) 42 *εγέρθηκεν*, Φαλιέρ. Λόγ. 124 *εκαταστάθηκεν*, Φαλιέρ. Ιστορ. 264 *ελυπήθηκε*, Γεωργηλά Θανατ., 118 *βρέθηκε*, Ερωτοπαιγν. 53 *επλέχθηκεν*.

Από τις -θηκα, -θηκες κατά τις -α, -ες, -ε(ν) του ενεργητ. παρατατικού και -σα, -σες, -σε(ν) του αορίστου.

26. -θ η κ' ε (ν) : Κύπρ., Κρήτη (ανατολική, κεντρική), Ρόδ., Κως.

Όπως η -θηκε(ν), με τσιτακισμό του κ.

27. -θ' κ ι : Β Ι.

Από τη -θηκε, με συγκοπή του ι και στένωση του ε.

28. -θ' κ' ι : Λέσβ.

Όπως η -θ'κι, με τσιτακισμό του κ.

α' π λ η θ υ ν τ ι κ ό

29. -θ η μ ε ν : Κύπρ. (Κλήρου), Δωδεκάν. (πλην Ρόδου), Χίος, Καλαβρ. (Βουνί).

Διατήρηση της αρχαίας κατάληξης.

30. -θ η μ ι (ν) : Κάρπ. (Έλ.)

Από τη -θημεν με αφομοίωση των φωνηέντων.

31. -θ η μ α ν : Κύπρ.¹, ΒΑΡόδ.², Αστυπάλ., Σφακιά³, Μάνη.

Διγεν. (Esc) 1378 *ευρέθημαν*, Μαχαιράς 81 *εστάθημαν*, 305 *εκαταλύθημαν*, 395 *εσηκώθημαν* Βουστρώνιος 522 *αματώθημαν*, Μπεργαδής 254 *εστάθημαν*, Σοφιανός 225. Έτσι και σεν παθητ. αόριστο β' με ενεργητική σημασία: Πικατόρ. 206 *ανέβημαν*, 208 *εκατήβημαν*.

1. Βλ. και Μενάρδος 81.

2. Παπαχριστοδούλου 72.

3. Hatzid., *Eiπl.*, 55 και *MNE* 1.57 *εσηκώθημαν* κ.ά.τ. από τη μεσαιωνική Κρήτη.

Πβ. και *φάγαμαν*, *ήρθαμαν* κ.ά. της Ηπείρου.

Από τη -θημεν με το α αναλογικά προς τη -θησαν του γ' πληθ. προσ. ή τη -μαν του α' πληθ. του παρατατικού.

32. -θημα : Καλαβρ., πχ. *εγράστημα*.

Όπως και η -θημαν (αόρ. 31), με αποσιώπηση του τελικού ν, με δευτερογενή διπλά, από επίδραση ίσως της -αππο του ενεργητ. αορίστου της Ιταλικής.

33. -θαμεν : Πόντ., Φάρασα.

Από τη -θημεν με επίδραση της -θα του α' προσ. κατά τα -α, -αμεν του ενεργητ. παρατατικού και -σα, -σαμεν του αορίστου.

34. -θαμ(ι) : Ουλαγάτς.

Από τη -θαμε(ν) (αόρ. 33), με στένωση του ε.

35. -χαμ(ι) : Αξός, Ουλαγάτς.

Από τη -θαμι (αόρ. 34), με τροπή θ > χ. Βλ. και -χα α' εν. (αόρ. 7).

36. -θήκαμε(ν) : Πελπ., Κύπρ., Κυκλ., Χίος, Φιλιππούπ., ΚΝΕ. Η κατάληξη επεκτείνεται και σε άλλες περιοχές.

Από τη -θηκα, -ες, -ε, όπως -(σ)α, -(σ)ες, -(σ)ε.

37. -θήκαμι : Β. Ι

Από τη -θήκαμε, με στένωση του ε.

38. -θ'καμι : ΝΑ Θράκη, Μελέν., Θεσσαλ., Λοκρ., Αιτωλ.

Όπως η -θήκαμι (αόρ. 37), με αναβιβασμό του τόνου κατά τα ενικά πρόσωπα και, στη συνέχεια, συγκοπή του άτονου ι.

39. -θ'κάμι : Γέρμας Καστοριάς.

Όπως η -θ'καμι (αόρ. 38), με το β' τόνο εξαιτίας του νόμου της τρισυλλαβίας.

40. -θ'καμαν : Ήπειρ.

Από τη -θήκαμε, με τον τόνο κατά τα ενικά πρόσωπα, συγκοπή του άτονου ι και με την κατάλ. -αν των ιστορικών χρόνων.

41. -θηκάμου : Λιβίσι, πχ. *εγραφήταμον*. Για τους τόνους βλ. -θ'κάμι (αόρ. 39). Το ου με χείλωση ίσως του ι της *-θηκάμι (βλ. αόρ. 34, 35) από επίδραση του μ.

42. -θούκαμι : Κυδων.

Από τη -θήκαμε με στένωση του άτονου ι και τροπή ι > ου, όπως στο *φωμοθούκα* κ.ά.τ.

43. -θημόστο : Απουλ., πχ. *εγραφήμόστο*.

Ίσως από συμφυρμό της -θημεν και της -αμόστο του α' πληθ. του παρατατικού. (παρ. 160).

44. -μαϊ : Τσακονιά, πχ. *εγράμαϊ*.

Ίσως από τη -μα του α' εν. προσ. (αορ. 10) και της -(θ)αϊ < (θ)ασι του γ' πληθ. (αόρ. 81).

β' πληθυντικό

45. -θητε : Δωδεκάν., Κύπρ., (Πάφ., Κοιλοκέδαρα, Μαραθάσα, Παλαιχώρι), Καλαβρ.

Σοφριανός 22

Διατήρηση της αρχαίας κατάληξης.

46. -θητα : Μάνη-Κορσική.

Από τη -θητε με προσθήκη του -αν των ιστορικών χρόνων — πβ. και -θημαν (αόρ. 31) — που έχασε το -ν του α' πληθυ. προσώπου.

47. -θετεν : Πόντ.

Από τη -θητε, με αρχαία προφορά του η και με προσθήκη -ν, αναλογικά προς τα άλλα πρόσωπα των ιστορικών χρόνων.

48. -θετινε : Πόντ. (Οιν.).

Από τη -θετεν (αόρ. 47) με στένωση του ε της λήγουσας και προσθήκη -ε αναλογικά προς τα -θη(κα)με, -θη(κα)τε.

49. -θιτι : Καππαδ.

Με στένωση των ε της -θετε (αόρ. 47)· βλ. -θετεν (αόρ. 47).

50. -θετ' : Ουλαγάτς.

Από (-θετενη) -θετι —βλ. -θετεν (αόρ. 47)—με αποσιώπηση του άτονου ι.

51. -χετ' : Αξός, Ουλαγάτς.

Όπως και η -θετ' (αόρ. 50), με τροπή θ>χ.

52. -θατε : Πόντ., Φάρασα, Τσακονιά (πχ. εγράφτατε).

Αντί -θετε (< -θητε, κατά τη -θαμεν (αόρ. 33)).

53. -θήκατε : ΚΝΕ. Η κατάληξη διαδίδεται συνεχώς.

Από τη -θήκαμε, κατά τα -(σ)αμεν -(σ)ατε.

54. -θήκατι : ΝΑ Θράκη, Λέσβ., Σάμ., Φωκίδα, Αιτωλ.

Από τη -θήκατε, με στένωση του ε.

55. -'θ'κατι : Μελέν., Θεσσαλ.

Από -θήκατε, με στένωση του -ε, αναβιβασμό του τόνου κατά τα ενικά πρόσωπα και, στη συνέχεια, συγκοπή του άτονου ι.

56. -θήκετε : Κύπρ., Χίος (Χώρα).

Qermano 90

Από τη -θήκατε (αόρ. 53), με απίδραση της -ετε του ενεργητ. παρατατικού (και του αορίστου). Στην Κύπρο με τσιτακισμό του κ.

57. -θήκιτι : Μάδυτ., Λαγκαδάς.

Από τη -θήκατε (αόρ. 56), με στένωση των ε.

58. -'θηκίτι : Λιβίσι:

Όπως και η -θήκιτι (αόρ. 57), με αναβιβασμό του τόνου κατά τα ενικά πρόσωπα και ανάπτυξη β' τόνου εξαιτίας του νόμου της τρισυλλαβίας.

59. -θ ή κ' ι τ ι : Λέσβ. (Πλομ.), -θ ή κ' τ ι Λήμν.

Από τη -θήκετε (αόρ. 56), με τσιτακισμό του κ και στένωση των ε.

60. -'θ' κ ι τ ι : Κοζάνη, Γέρμας Καστοριάς.

'Οπως η -'θηκιτι (αόρ. 58) με συγκοπή του η (i).

61. -'θ' κ' τ ι : Λοκρ.

'Οπως η -θ'κιτι (αόρ. 60), με συγκοπή και του ι της παραλήγουσας.

62. -'θ' κ α τ α ν : 'Ηπειρ. (Ζαγόρι)¹.

Από τη -θήκατε (αόρ. 53) με τον τόνο αναλογικά προς τον ενικό αριθμό, συγκοπή του άτονου ι και την κατάλ. -αν των ιστορικών χρόνων.

63. -θ ο ύ κ α τ ι : Κυδων.

Από τη -θήκατε (αόρ. 53) με τροπή i>u, όπως και στη -θούκαμι (αόρ. 42) του α' προσ. και με στένωση του άτονου -ε.

64. -θ η σ ό σ τ ο : Απουλ.

Από τη -θη των παθητικών χρόνων και την -ασόστο του β' πληθυντικού του παρατατικού (παρ. 198).

γ' π λ η θ υ ν τ ι κ ό

65. -θ η σ α ν : Δωδεκάν., Κύπρ., Χίος.

Είναι η συχνότερη στα δημώδη μεσαιωνικά ποιήματα, π.χ. Προδρ. III 419x εσπαράχθησαν, Διγεν. ΖΙ 38 εισηκούσθησαν, Καλλίμ. 1152 εμεταβουλεύθησαν, Σοφριανός 225, Germano 90.

Διατήρηση της αρχαίας κατάληξης.

66. -'θ η σ (σ) α : Κάτω Ιταλία.

Από τη -θησαν, με αποσιώπηση του -ν.

67. -'θ η σ ά ν ε : Κως (Ασφενδιού).

Από τη -θησαν με προσθήκη -ε αναλογικά προς το α' και β' πληθυντικό πρόσωπο και ανάπτυξη δεύτερου τόνου εξαιτίας του νόμου της τρισυλλαβίας.

68. -θ α ν : Πόντ. (στην Οινόη: -θ α ν (ε)), Φάρασα, Ουλαγάτς.

Με το θ, χαρακτηριστικό των παθητικών χρόνων, και την -αν από τη -θησαν ή, γενικά, από την -αν των ιστορικών χρόνων.

69. -χ α ν : Αξός, Ουλαγάτς.

Αλό τη -θαν (αόρ. 68) με τροπή θ>χ. Βλ. και -χα του α' εν. προσώπου.

70. -θ α ν ι : Καππαδ.

Από τη -θανε² (αορ. 68) (-θαν (αόρ. 68) και αναλογικό προς το α' και β' πληθ.) με στένωση του -ε.

71. -θ η κ α ν : ΚΝΕ. Η κατάληξη διαδίδεται συνεχώς στην Ελλάδα.

1. Ο Παπαδόπουλος 95 αναφέρει και -'θ'κιταν, σήμερα όμως ακούεται μόνον η -θ'καταν.

2. Τη γράφει ο Χατζιδ., ΜΝΕ, 1.57.

- Αντί -θησαν κατά τις -θήκαμε, -θήκατε, κατά τα -(σ)αμε, -(σ)ατε, -σαν.
72. -θ' κ α ν : ΒΙ.
Από -θηκαν με συγκοπή του άτονου *ι*.
73. θ ή κ α ν: Κύπρ., Πελπ., Τήν., Σκόπελ., 'Αμφισσα, Θεσσαλ., Λαγκαδάς, Λέσβ. (Πλομ.), Μάδυτ., κ.α.
Γεωργηλά Θαν. 67 *εποντιαστήκαν*, Σκλάβος 72 *εγκρεμισθήκαν*.
Από τη -'θηκαν. Ο τόνος αναλογικά προς το β' πληθ. πρόσωπο.
74. -θ ή κ α ν ε : Πελπ., Χίος, Σκύρ. κ.ά.
Germano 90
Από τη -θήκαν (αόρ. 73) με -ε αναλογικά προς τα προηγούμενα πληθυντικά πρόσωπα.
75. -θ ή κ α ν ι : 'Αμφισσα, ΝΑ Θράκη, Σάμ., Σκόπελ.
Από τη -θήκανε (αόρ. 74) με στένωση του άτονου *ε*.
76. -'θ' κ α ν ι : ΝΑ Θράλη.
'Οπως και η -'θήκανε (αόρ. 74), με τον τόνο αναλογικά προς τον ενικό αριθμό, συγκοπή του άτονου *ι* και στένωση του -ε.
77. -θ ή κ α σ ι ν : Κύπρ., Καστελλόρ., Κάλυμν.
Σκλάβος 50 *εχαλαστήκασιν*, 266 *ευρεθήκασιν*, Germano 90.
Με την ένωση των -θήκαν (αόρ. 73) και -ασι(ν) του ενεργητ. αορίστου (και παρατατικού)
78. -'θ η κ ά σ ι : Λιβίσι.
'Οπως η -θήκασι (αόρ. 77) με τον τόνο αναλογικά προς τον ενικό αριθμό και δημιουργία δεύτερου τόνου εξαιτίας του νόμου της τρισυλλαβίας.
79. -θ ο ύ κ α ν : Λέσβ., Κυδων.
Αντί της -θήκαν με τροπή *ι>υ*, όπως και στο *α'* και *β'* πληθ. πρόσωπο: -θούκαμε, -θούκατε.
80. -θ η ν α : Μάνη, Κορσική (πχ. *μαζεύτηνα*).
Αντί -θηναν με αποσιώπηση του -ν, κατά τα -θηκα, -θηκαν, *έλυσα*, -έλυσαν, *βάρυνα* - *βάρυναν*.
81. -θ α ι : Τσακονιά, πχ. *εγράφθαϊ*.
Από τη -θασι (< -θησαν, με επίδραση των -ουσι, -ασι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανδριώτης Ν. Π., *Το γλωσσικό ιδίωμα των Φαράσων*, Αθήνα 1948.
- Beaudoin Mondry, *'Etude du dialecte chypriote moderne et médiéval*, Paris 1884.
- Browning Robert, *Η ελληνική γλώσσα μεσαιωνική και νέα, εισαγωγή, μετάφραση και σημειώσεις Δημήτρη Σωτηρόπουλου*, Αθήνα 1972.
- Dieterich Karl, *Sprache und Volksüberlieferungen der südlichen Sporaden*, Wien 1908.
- Germano Girolamo, *Vocabolario italiano et greco*, Ρώμη 1622 (έκδοση Η. Pernot, Παρίσι 1907).
- Hatzid., Einl., = Hatzidakis G. N., *Einleitung in die neugriechische Grammatik*, Leipzig 1892.
- Χατζιδ., MNE = Γ. Χατζιδάκι, *Μεσαιωνικά και νέα Ελληνικά*, 1-2, Αθήνα 1905-1907.
- Jannaris Antonius, *An historical Greek Grammar*, φωτοτυπική επανέκδοση, Hildesheim 1968 (α' έκδ., 1987).
- Kapsomenakis Stylianos G., *Voruntersuchungen zu einer Grammatik der Papyri der nachchristlichen Zeit*, München 1938.
- Καψωμένος Στυλ. Γ., *Από την ιστορία της ελληνικής γλώσσας*, Θεσσαλονίκη 1985.
- Καρατζάς Σταμ., «Συμβολή εις την ευβοϊκήν διαλεκτολογίαν» *Αφιέρωμα εις Κωνστ. 'Αμαντον*, Αθήνα 1940, σ. 253-286.
- Μαυροφρύδης Δημήτριος, *Δοκίμιον ιστορίας της ελληνικής γλώσσας*, Σμύρνη 1871.
- Μενάρδος Σίμος, *Γλωσσικαί μελέται*, Λευκωσία 1969.
- Πάγκαλος Γεώργιος, *Περί του γλωσσικού ιδιώματος της Κρήτης*, τόμ. 1., Αθήνα 1955.
- Παπαδόπουλος 'Ανθιμος, *Γραμματική των βορείων ιδιωμάτων της νέας ελληνικής γλώσσας*, Αθήνα 1926.
- Παπαχριστοδούλου Χριστόδουλος, «Μορφολογία των ροδίτικων ιδιωμάτων» *Δωδεκανησιακόν Αρχείον* 3(1958) 9-106.
- Pernot H., *Morphologie des parlars de Chio*, Paris 1946.
- Ψάλτης Σταμ., *Θρακικά ή μελέτη περί του γλωσσικού ιδιώματος της πόλεως Σαράντα Εκκλησιών*, Αθήνα 1905.
- Psaltes Stam. B., *Grammatik der byzantinischen Chroniken*, Göttingen 1974.

Rohlf's Gerhard, *Grammatica storica dei dialetti italogreci* (Calabria - Sblento), München 1977.

Σοφιανός Νικόλαος, *Γραμματική της κοινής των Ελλήνων γλώσσης*, εισαγωγή Θ. Χ. Παπαδοπούλου, Αθήνα 1977.

Spata Giuseppe, *Pergamene greche esistenti nel Grande Archivio di Palermo*, Palermo 1862.

Τριανταφυλλίδης Μανόλης, *Νεοελληνική Γραμματική. Ιστορική Εισαγωγή*, Αθήνα 1938.

Trincherà Francesco, *Syllabus graecarum membranarum*, Napoli 1965.

